

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

Tarih Bölümü

**İNGİLİZ GAZETELERİNDE YAYINLANAN KARİKATÜRLERİN
PERSPEKTİFİNDEN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1944-1945)**

Mert EFEKAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

İNGİLİZ GAZETELERİNDE YAYINLANAN KARİKATÜRLERİN PERSPEKTİFİNDEN
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1944-1945)

Mert EFEKAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

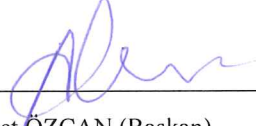
Tarih Bölümü

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Mert Efehan tarafından hazırlanan İngiliz Gazetelerinde Yayınlanan Karikatürlerin Perspektifinden II. Dünya Savaşı (1944-1945)" başlıklı bu çalışma, 27.07.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Serhat KÜÇÜK (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Hakan KAYNAR

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun 2. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Jüri Tarihi] 27.7.2018

[İmza]

[Öğrencinin Adı Soyadı]

Met Efeke

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

☐ Tezimin/Raporumuntarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

☒ Tezimin/Raporumun 1.8.2020 tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

☐ Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

1 / 8 / 2020

(İmza)

Öğrencinin Adı SOYADI

met Efehan

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının **Dr. Öğr. Üyesi, Serhat KÜÇÜK** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)
Öğrencinin Ünvanı (varsa). Adı SOYADI

Met Efehan

TEŞEKKÜR

Dolu dolu geçen bu üç sene boyunca sorduğum her sorumu bir sabırla dinleyip her fırsatta içimi rahatlatan, sevdiğim bir konu üzerinde çalışma fırsatını verip bana uzaktayken bile yardımlarını ve desteğini esirgemeyen ve tarihi bana yeniden sevdiren sevgili hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Serhat Küçük’e sonsuz teşekkür ediyorum. Mülakat sınavından ondan aldığım derslere kadar her zaman bana güvenini belli eden bölüm başkanımız ve sevgili hocam, Prof. Dr. Ramazan Acun’a minnettarlarımı sunarım. Tarih bölümünde derslerine girme fırsatı yakaladığım değerli hocalarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreçte, sorunlarımı ve heyecanımı paylaştığım gerek Ankara gerek ise Kıbrıs’taki tüm arkadaşlarıma yanımda oldukları için çok teşekkür ediyorum. Her yönüyle bana desteğini esirgemeyen ve her zaman inanan sevgili ablam Asu Muhtaroglu’na sonsuz teşekkür ediyorum.

Sadece tez sürecinde değil, hayatımın her anında yanımda olan ve desteklerini asla bırakmayan amcalarım, dayımlarım, yengelerim ve sevgili yeğenlerime çok teşekkür ediyorum. Başta, bana hem anne hem de baba olan, bana her zaman güvenen ve gücüyle bizleri de güçlü yapan annem, Tengül Efeke’ne ve her fırsatta bana moral verip yüzümü güldüren, olmazsa olmaz dediğim kardeşlerim Berk ve Derkan Efeke’ne sonsuz teşekkür ediyorum. Ayrıca hayatıma girdiği günden beri hayatımı güzelleştiren, diğer yanımda, şansım Hatice Boracı’ya çok teşekkür ediyorum.

Tezimi beni gökyüzünden izleyen babam, Candemir Efeke ve dedem, Asım Efeke’ne armağan ediyorum.

Mert EFEKAN

ÖZET

EFEKAN Mert, *İngiliz Gazetelerinde Yayınlanan Karikatürlerin Perspektifinden İkinci Dünya Savaşı (1944-1945)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Bu çalışmada, İngiliz gazetelerinin 1944 ve 1945 yıllarında yayımlanan sayılarının, İkinci Dünya Savaşı hakkında cephelerden, radyolardan ve yerel, yabancı haber ajanslardan gelen haberler ve karikatürler incelenecektir. Kamuoyu oluşturma gücüne sahip söz konusu gazeteler arasındaki savaşa yaklaşım ve savaşı değerlendirme konusunda benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılacaktır. Temelde savaşın sonlarına doğru İngiliz basınının savaş karşısındaki tutumunun inceleneceği bu çalışmada, kamuoyunu yönlendirme gücüne sahip basının kendi içinde varsa yaşadığı çatışmalar da ortaya konarak, özelde İngiliz basını genelde ise basının önemli olaylar karşısındaki rolüne dair tespitler paylaşılacaktır.

Anahtar Sözcükler

İkinci Dünya Savaşı, İngiliz Gazeteleri, Karikatür, 1944, 1945

ABSTRACT

EFEKAN Mert, *World War II on Perspective of Caricatures That Published In English Newspapers (1944-1945)*, Master's Thesis, Ankara, 2018.

In this study, news and caricatures from British newspapers published in 1944 and 1945 about the Second World War, from the fronts, from the radios and from local, foreign news agencies, will be examined. Similarities and differences will be tried to be found in the approach to war and the consideration of war between the respective newspapers, which have the power to create public opinion. In this study, which is mainly aimed at examining the attitude of the British press towards the war towards the end of the war, the conflicts that the media with the power of guiding the public have had in their own will be revealed and the determinations will be shared about the British press in particular and the role of press in the face of important events in general.

Keywords

Second World War, British Press, Caricature, 1944, 1945

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: SAVAŞ VE ÜLKELER	
1.1. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NA GİDEN ZEMİN VE GENEL GÖRÜNÜM.....	2
1.1.1 Almanya.....	3
1.1.2 İtalya.....	5
1.1.3 Rusya (SSCB).....	5
1.1.4 Diğer Avrupa Ülkeleri.....	6
1.1.5 ABD Ve Japonya.....	7
1.2. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN BAŞLAMASI VE İLK DÖRT YILI.....	8
2. BÖLÜM: KARİKATÜRLER	
2.1 Ocak-Mayıs 1944.....	15
2.2 Haziran-Aralık 1944.....	41

2.3	Ocak-Mayıs 1945.....	63
2.4	Haziran-Aralık 1945.....	87
3. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....		92
KAYNAKÇA.....		96
EKLER		
EK 1: Etik Kurul Muafiyet Formu.....		99
EK 2: Orijinallik Raporu.....		100
ÖZGEÇMİŞ.....		101

ŞEKİLLER DİZİNİ

- **Sunday Pictorial Karikatürleri**
- **The People Karikatürleri**
- **Daily Mirror Karikatürleri**

GİRİŞ

Birçok tarihçinin başlangıç olayı olarak kabul ettiği Eylül 1939'daki Nazi Almanyası'nın Polonya'yı işgal etmesinden Ağustos 1945'te Amerika Birleşik Devletleri'nin Japon İmparatorluğu'na iki atom bombası atması ile sona eren ve altı yıl süren dünya genelinde yaşanmış ikinci büyük savaş, insanlık adına büyük bir yıkım ve utanç olarak anılmaktadır. Tarihe adı kanlı harflerle geçen İkinci Dünya Savaşı bizlere insanların ne kadar acımasız ama aynı zamanda ne kadar vatansever olduğunu ve ideolojilerini uç noktalarda yaşamaları sonucunda ne kadar ağır bedeller ödediğini en kanlı şekilde göstermiştir.

Savaşın ilk yıllarında Sovyetler Birliği'nin yanı sıra şehirlerinde büyük yıkım gören ülkelerden biri olan Britanya, büyük bir vatanseverlik örneği göstermiş, halkı ve askeriyle savaşın gidişatını değiştirmiştir. 1939 yılında savaşın patlak vermesiyle kendilerini "Britanya Savaşı" içinde bulan Britanya halkı, Nazi Almanyası'nın amansız hava saldırılarına ve Adolf Hitler'in adaya çıkarma yapma hayaline karşı büyük bir mücadele örneği vermek zorunda kalmışlardır. Britanya basını tarafından Almanca "şimşek" anlamı taşıyan "Blitz" olarak adlandırılan ve Eylül 1940 ve Mayıs 1941 tarihleri arasında gerçekleştirilen ağır hava bombardımanın sonucunda özellikle başkent Londra'da büyük bir yıkım yaşanmış ve bu tahribat sonucunda ülke genelinde 43 bin Britanyalı sivil hayatlarını kaybetmiştir. Bu yıllarda başbakan olan Winston Churchill'in halkı cesaretlendiren konuşmaları ve Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin amansız savunması gibi büyük etkenler, Britanya'yı, Britanya Savaşı'nı kazanmakla birlikte ülkeyi, savunan konumundan saldıran konumuna getirdi. Britanya halkının büyük seferberliği yanında büyüyen savaş sanayisi ve halkın kararlı tutumu, Britanya basınına da şüphesiz tüm detaylarıyla yansımıştır.

Gazete ve radyo yoluyla birlik beraberlik çağrısının yanı sıra savaşın gidişatı hakkında oldukça ayrıntılı haberler ile bilgilendirme yapılmaktaydı. Özellikle ülkelere yapılan ağır hava saldırıları ardından halkın savaşa ve düşmana karşı tutumu basına yansımaktaydı. Cephelerden yayınlanan fotoğraf ve haberlerin yanında mizah oldukça güçlü bir basın silahıydı. Britanyalı karikatüristler, ülkenin çok satan gazetelerine savaşın gidişatı ve gelişen olayları güçlü çizimler ve mizahi ifadelerle anlatmaktaydı. Yayınlanan

karikatürler, Britanya halkının dili olmuş ve savaş döneminde tutumlarını kararlı ve morallerini ise yüksek tutmayı sağlamıştır.

Savaşın son iki yılını ele alacak bu çalışmada, başkent Londra merkezli gazeteler arasında “*The Daily Mirror*”, “*The People*” ve “*Sunday Pictorial*” adlı üç farklı gazetede savaşı ele alan karikatürler incelenmiştir. Savaşın artık seyrinin değişmesiyle Müttefik Devletleri’nin zaferlerinin arttığı yıllar olan 1944 ve 1945 yıllarında yayınlanmış karikatürler, bu yıllarda yaşanan gelişmeleri yansıtacak şekilde çizilmiştir ve bazen kara mizaha da başvurulmuştur. Üç gazetenin çizerlerinin de karikatürlerinde sık sık Adolf Hitler’i hedef aldıkları görülmektedir. Savaşın son iki senesi Müttefiklerin lehine ilerleyen senelerdi ve bu durum da karikatürlerde Britanya halkına olumlu bir şekilde aktarılmıştır. Günlük gazete olan *The Daily Mirror*, birçok sayısında karikatürlerini yayınlamış, hem halkı cesaretlendirecek hem de olay ve karakter zenginliği ile karikatürlerine renk vermiştir. Pazar gazeteleri olan *The People* ve *Sunday Pictorial* gazetelerinde yayınlanan karikatürler ise 1944 ve 1945 yıllarını özetleyecek nitelikteki gelişmeleri sık sık mizahi bir yoldan okuyucuya aktarmıştır.

Ülke genelinde gazetelerin çeşitliği ile zengin olan Britanya basınında yer alan karikatürler, ülkenin de en baştan itibaren içinde olduğu, üstelik dünya geneline sıçramış bu ikinci zorlu savaşta ülkenin zafere doğru giden bu süreçte önemli bir yer tutmaktaydı ve başkent Londra gazetelerinin bu yolda birer öncü görevini üstlenmesi kaçınılmaz olmuştu.

1. BÖLÜM: SAVAŞ VE ÜLKELER

1.1 SAVAŞA GİDEN ZEMİN VE GENEL GÖRÜNÜM

İkinci Dünya Savaşı’na neden olacak olaylar zinciri, bu savaşı ikinci yapan ve 1914 yılında başlayıp dört sene devam eden “Büyük Savaş” (The Great War) yani Birinci Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle yaşanan olaylarda yatmaktadır.

1.1.1 Almanya

Zorlu ve kanlı geçen Birinci Dünya Savaşı, 11 Kasım 1918 tarihinde sona etmiştir. Savaşı kazanan taraf olan İtilaf devletlerinin en güçlülere, Britanya, Fransa ve A.B.D, kaybeden tarafla ayrı ayrı “barış” anlaşmaları yapmış, bu anlaşmaların arasında belki de en ağır şartları taşıyanı Almanya ile olmuştur.¹ 28 Haziran 1919 tarihinde imzalan Versay Antlaşması’nda koşulsuz teslim olan Almanya’ya ağır ve sonraki savaşın ilk tohumlarını atacak koşullar dikte edilmekteydi. Bu maddeler arasında Almanya’nın topraklarının yaklaşık yüzde 10’unu kaybetmesi ve bu alanların komşu ülkelere geri verilmesi, tüm kolonilerinin elinden alınması, hava kuvvetlerinin tamamen lağvedilmesi, askerliğin yasaklanması ile birlikte orduda sadece 100 bin asker barındırması bulunmaktadır.² Bunlara ilaveten Renanya bölgesinin silahsızlaştırılması, savaş suçlusu olarak kabul edilmesi ile birlikte Britanya ve Fransa’ya büyük bir meblağda tazminat ödemesi bulunmaktadır.³ Almanya’ya karşı hüküm verilen bu ağır ve gurur zedeleyici maddeler, ülkede hem büyük bir ekonomik krizin meydana gelmesine neden olmuş hem de ülkenin içinde bulunduğu durumdan faydalanacak ve başka bir felakete sürükleyecek bir ideolojinin canlanmasına zemin hazırlamıştır.

Bu ideolojiyi canlandıracak kişi ise Birinci Dünya Savaşı’na Almanya için gönüllü olarak katılan ve savaş sona ermeden birkaç ay önce bir gaz saldırısı nedeniyle geçici kör olan Avusturya doğumlu, Adolf Hitler idi.⁴ Savaşın onda bıraktığı kin, kendi ideolojisini sesli bir şekilde söyleme kararını körükledi ve savaşın bitmesiyle dönemin küçük bir partisi olan Alman İşçi Partisi’ne üye oldu. Kısa sürede parti içinde sevilerek önce parti komitesine girdi. Sonra da 1921 yılında partinin lideri oldu. Bu konuma gelmesiyle Hitler, partinin isim değişikliğine giderek “Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi”, kısaca “Nazi” yaptı.⁵ Bu değişikliği

¹ Sommerville, Donald. “*Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı*”, çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 12.

² Crofton, Ian. “*50 Events You Really Need To Know: World History*” Londra: Quercus, 2011, s. 158.

³ Chander, Malcolm ve Wright, John. “*Modern World History*”, Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001, s. 15.

⁴ Chander, Malcolm ve Wright, John, a.g.e, s. 13-76.

⁵ Crofton, Ian, a.g.e, s. 157.

ile sağ görüşlü ulusalcıları ve işçi sınıfı kendine çekti. Hitler ve partisi, Versay Antlaşması'nın Almanya'da 1919-1922 arası yarattığı kötü ve aşağılayıcı sonuçlarından bahsederek giderek ülke çapında popüler duruma geldi. Hitler bu gücü yakalamasının ardından 1923 yılında "Birahane Darbesi" olarak bilinen hükümete karşı başkaldırı girişiminin başarısız olması ile hapse girdi. Hapishanede kaldığı sürede, Almanya'nın nasıl yönetilmesi gerektiğine dair kendi düşüncelerinin ve ideolojisinin yanı sıra Alman ırkının üstün bir ırk olduğunu ve Yahudi ve Rusya'da iktidara gelen Bolşeviklere karşı nefretini açık bir dil ile anlattığı kitabı *Kavgam'ı* (Mein Kampf) yazdı. ⁶

Alman ırkının diğer ırklara göre üstün olduğunu savunan Hitler, Almanların Batı Rusya'daki zengin tarım alanlarının olduğu yerlere yeni yaşam alanları (Lebensraum) yaratmasının kaderi olduğunu beyan etmiştir. ⁷ Hapishanede bir sene yatan Hitler, ABD'de yaşanan Büyük Buhran'ın başlangıcı ile Yahudileri suçlayarak hem popülerliğini hem de parti olarak gücünü artırmıştır. Üstün konuşma ve ikna becerisi olan Adolf Hitler'in önderliğinde, ülke genelinde giderek düşünceleri yayılan Naziler, 1932 yılındaki seçimlerde parlamentonun (Reichtag) en büyük partisi olurken, bir sene sonra da Adolf Hitler hükümet başkanı, yani şansölye olmuştur. ⁸ Artık iktidarda olan Adolf Hitler ve partisi, tüm gücünü kullanarak tek tek düşmanlarına, kendi ideolojisine karşı çıkan kişilere ve düşüncelere ülke içerisinde bir nevi savaş açmakla kalmamış başarıyı da yakalamıştır. Sanat, iletişim ve eğitime kadar her şeyin kontrolünü alan Naziler, kendi akımlarını yaymaktaydılar. Nazi düşüncelerini çocuklardan başlayarak özellikle gençlik hareketleri ile aşılayıp hedefe ulaşmışlardır. Daha sonra, bu dönemlerde büyüyen çocuklar, 1945 yılında Berlin'i savunmak için Sovyetlerin Kızıl Ordu'su ile savaştırılacaktı. ⁹

Arkasındaki güç ile Naziler, saf Alman ırkı yaratmak istiyordu ve başta Yahudiler olmak üzere çingene, Slav, sakat ve zihinsel engelli insanların Alman ırkını kirlettiği ve

⁶ Sommerville, Donald. "Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı", çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 16.

⁷ Crofton, Ian. "50 Events You Really Need To Know: World History" Londra: Quercus, 2011, s. 157.

⁸ Chander, Malcolm ve Wright, John. "Modern World History", Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001, s. 79.

⁹ Chander, Malcolm ve Wright, John, a.g.e, s. 82.

zayıflamasından sorumlu olduklarını öne sürüyorlardı. Nazilerin iktidara gelmesinin ardından Yahudilere karşı başlatılan boykotlar gittikçe daha kötü bir hal almaya başlamıştı.¹⁰

1.1.2 İtalya

Birinci Dünya Savaşı'nın kazananları arasında yer alan İtalya'da, savaş sonrası Almanya'da olduğu gibi politik ve ekonomik çalkantılar meydana gelmiştir. 1922 yılında, aşırı sağcı parti Fasci di Combattimento'nun kurucusu, aynı zamanda lideri, bir gazeteci ve iyi bir konuşmacı olan Benito Mussolini, ünlü Roma yürüyüşünün ardından başbakan olarak atandı. Halktan aldığı güç ile de kendi tek partili diktatörlüğünü kurdu.¹¹ Mussolini destekçileriyle, aşırı milliyetçiliği, şiddetli otorite ile yabancılara, etnik azınlıklara, liberal, demokrat ve komünistlere karşı nefreti benimseyen Faşizm akımını örgütler ve propagandalarla tüm ülkeye yayarak kontrolü ele geçirdi.¹²

1.1.3 Rusya (SSCB)

Çarlık Rusya, Birinci Dünya Savaşı'ndan 1917'de çekilmek zorunda kaldı. Bunun nedeni ise monarşiye karşı artan protestolardı. Çar II. Nikolay, Rusya'daki düzensizlik ve yiyecek kıtlığından başlayıp giderek artan protestoları ve onu izleyen Şubat Devrimi sonucunda tahttan inmeye zorlandı.¹³ Yerine geçen geçici hükümetin de başarısız olmasıyla bu ayaklanmaların öncüleri olan Vlademir Lenin önderliğindeki işçi ve komünist sınıfı temsil eden Bolşevikler, bu sefer Ekim 1917'de gerçekleşen devrim ile gücü ve kontrolü ele aldı.

¹⁰ Sommerville, Donald, “*Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı*”, çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 17.

¹¹ Crofton, Ian. “*50 Events You Really Need To Know: World History*”. Londra: Quercus, 2011, s. 156-157.

¹² Sommerville, Donald. a.g.e., s. 16.

¹³ Crofton, Ian, a.g.e., s. 152-153.

Yıllar sonra Bolşeviklerin bu başarısı Adolf Hitler'e ilham olacaktı.¹⁴ Ancak daha sonra Bolşevikler ve komünist karşıtı Beyaz Ordu ile bir iç savaş çıktı. Beyazlar olarak bilinen bu Bolşevik karşıtı kuvvetler ile yapılan iç savaşta,¹⁵ Bolşeviklerin Kızıl Ordu'su, zafer kazanarak iç savaşı bitirdi ve Bolşevikler, uzun adıyla Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni kurdu.¹⁶

Sovyetler Birliği'ne ekonomik paketi ile sanayileşmede büyük başarılar sağlayan Lenin'in ölümü ardından başa, daha otoriter ve daha gaddar bir kişi olan Jozef Stalin gelmiştir.¹⁷ Hitler'in Almanya'da yaptığı gibi, Stalin de tüm ülkeye diktatörlüğünü göstererek kendine karşıt görüşe sahip herkesi ya öldürtüyordu ya da Sibiry'a soğuklarındaki Gulag kamplarına sürgüne gönderiyordu.¹⁸

1.1.4 Diğer Avrupa Ülkeleri

Büyük Savaş'ın bitiminin ardından yıkılan imparatorluklar arasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu da vardı. İki imparatorluğunda sınırları içerisinde birçok etnik kökene sahip uluslar mevcuttu.¹⁹ Savaşın yarattığı milliyetçilik duygusu ve monarşi karşıtlığı, bu iki imparatorluğu zayıflatmıştır. Savaşın bitimiyle Avusturya ve Macaristan birbirinden ayrılmış ve o bölgelerden Yugoslavya ile Çekoslovakya devletleri kurulmuştur. Polonya sınırlarını yeniden çizirken, kuzeydeki Baltık devletleri ise bağımsızlıklarını ilan ettiler.²⁰

Osmanlı İmparatorluğu, henüz savaş başlamadan hali hazırda kötü durumdaydı. Savaştan yenilgi ile çıkınca çoğu toprağını kaybeden imparatorlukta Anadolu'da başlayan

¹⁴ Hirst, John. “*Kısa Avrupa Tarihi*”, 2. Baskı, çev: Mihriban Doğan. İstanbul: Say Yayınları.2013, s. 227.

¹⁵ Chander, Malcolm ve Wright, John. “*Modern World History*”, Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001, s. 35-36-37-38.

¹⁶ Crofton, Ian, a.g.e., s. 154.

¹⁷ Crofton, Ian. a.g.e., s. 155.

¹⁸ Sommerville, Donald. “*Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı*”, çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 21.

¹⁹ Hirst, John. a.g.e., s. 218.

²⁰ Sommerville, Donald, a.g.e., s. 12.

direnış ve kurtuluş hareketiyle Anadolu ve Balkan yarımadasında belirli bir yeri olan yeni bir Türk Devleti kurulmuştur. Yeni kurulan genç Türk Devleti, İkinci Dünya Savaşının başlamasının ardından bölgedeki konumu nedeniyle üzerinde büyük bir yük taşıyor olacaktır.²¹

1.1.5 ABD ve Japonya

Birinci Dünya Savaşının hemen ardından on sene boyunca Amerika Birleşik Devletleri dünyanın en güçlü ekonomiye sahip ülkelerinden biriydi. Diğer ülkelere kıyasla, savaş ABD üzerinde yiyecek, hammadde ve sanayi ürünlerinin artışı ile ekonomisinin gelişimine büyük katkı sağlamıştır. Ancak 1929 yılında patlak veren ve “Büyük Buhran” olarak bilinen kriz, ülke tarihindeki en kötü ekonomik düşüşün yaşanmasına neden olmuştur.²² Maaşların düştüğü ve işsizliğin yükseldiğı bu dönemde birçok Amerikalı evsiz kalmıştır. Yeni seçilen ABD başkanı Franklin Roosevelt’in görevine Mart 1933’te başlamasıyla yeni bir süreç de başlamış oldu. Roosevelt’in yeni iyileştirme paketleri ve bankacılık sistemi ile kriz sona erdi.²³ Takip eden yıllarda Roosevelt, ekonomik ve sosyal refah adına birtakım kararlar daha aldı.²⁴

Pasifik’te kendi imparatorluğunu yayma hayaline kapılan Japon İmparatorluğu’nun, 1930’lu yıllarda Çin ve civarına karşı işgallere başlaması Doğı Asya ve Pasifik’te gücü bulunan ABD ve Britanya ile gerilimi artırmaktaydı. Özellikle Japonya’nın Fransız Hindicini işgal etmesinin ardından ABD ve Britanya, uyguladıkları petrol ambargosu ile

²¹ Deringil, Selim. “*Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşında Türkiye’nin Dış Politikası*”, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ekim 2015, s. 2.

²² Sommerville, Donald. “*Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı*”, çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 14-15.

²³ Sommerville, Donald., a.g.e., s. 20.

²⁴ Chander, Malcolm ve Wright, John. “*Modern World History*”, Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001, s. 57-59-60.

imparatorluğa büyük bir mesaj vermiş oldular.²⁵ Bu ambargodan dolayı takip eden aylarda Japon İmparatorluğu bu savaşa, baskın ve işgallerle girecek ve Avrupa’da başlayan İkinci Dünya Savaşı’nı en doğuya, Pasifik’e getirecekti.

1.2 İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI’NIN BAŞLAMASI VE İLK DÖRT YILI

1937 yılında Britanya başbakanı olan Neville Chamberlain, dış politika açısından oldukça zayıf bir görüntü çizmiştir. Bir sene evvel Versay Antlaşması’ndaki madde olan Renanya’ya asker yollaması ile başlayan, 1938’de Avusturya’yı ilhakı ile devam eden Hitler, Çekoslovakya’yı tehdit etmeye başlamıştır. Savaşın ayak seslerinin duyulmaya başladığı aylarda, Britanya başbakanı bu krizi siyasi açıdan ele alarak diyalog yoluyla çözmeyi istemiştir. Benito Mussolini’nin davetiyle Münih’te yapılan ve Fransa, Britanya, Almanya ve İtalya’nın yer alacağı konferansa katılan Chamberlain, bahsi geçen Südetler bölgesinin Hitler’e verilmesi kararına ortak oldu. Savaşın olmayacağı sözü ile ülkeye dönen Chamberlain, ülkede kahraman gibi karşılandı.²⁶ Ancak bu durum, Mart 1939 yılında Hitler’in ordularının Çekoslovakya’ya sürmesi ile sona erdi. Adolf Hitler, Polonya’yı işgal edip karşısına Sovyetler Birliği’ni alarak ülkeyi savaşa sürükleyip ortada sıkışmak istemiyordu. Britanya ile Rusya’nın pasif dış politikası Hitler’in işine gelmekteydi.²⁷ Komünistlere karşı nefreti ile bilinen Hitler, Sovyetler Birliği’nin bu etapta karşılarında olmaması için kendisini güvenceye almak istemiştir.²⁸ Böylece hız kaybetmeden Ağustos 1939 yılında Stalin ile Sovyet-Alman Saldırmazlık Paktı’nı imzalayıp tüm dünyayı şaşkına

²⁵ Hart, Basil Liddell. “*İkinci Dünya Savaşı*”, çev: Kerim Bağnaçık. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Mart 2016, s. 275-276.

²⁶ Chander, Malcolm ve Wright, John. “*Modern World History*”, Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001, s. 101.

²⁷ Hart, Basil Liddell, a.g.e., s. 13-14-15.

²⁸ Hart, Basil Liddell, a.g.e., s. 976-977.

çevirmiştir. Antlaşmada Polonya'nın gizlice paylaşılması bölümü de mevcuttu. Polonya'nın ele geçirilmesinin önünde herhangi bir engelin kalmadığını düşünen Hitler, 1 Eylül 1939 tarihinde ordularını Polonya'ya sürerek 3 hafta içinde ülkeyi işgal etmiştir. Bu tarih aynı zamanda Avrupa'daki savaşın başlama tarihiydi.²⁹ İki gün sonra Britanya ve Fransa, Almanya'ya savaş açmıştır.

Nazilerle Polonya'yı bölüşen Sovyetler Birliği, yıl bitmeden Kasım 1939'da Finlandiya'ya savaş açtı. Kış Savaşı olarak bilinen bu savaş,³⁰ ateşkes ile sone erdi ancak daha sonra yeniden başlayacaktı.

1940 yılı Nisan, Mayıs aylarında Naziler, Danimarka, Norveç, Belçika ve Hollanda'yı, yıldırım savaşı taktiği ile işgal etti ve gözünü Fransa'ya dikti. 1939 yılında Britanya Yurt Dışı Sefer Kuvvetleri'nin Belçika'da bulundurduğu askerleri köşeye sıkıştıkları için Calais ve Dunkirk'ten tahliye edilmeleri gerekiyordu. Britanya tüm güçlerini seferber ederek 310 bin askerini kurtardı. Her ne kadar Britanya için çok ciddi kayıp olsa da İngiliz gazeteleri bu durumu bir mucize ve kahramanlık olarak yorumlamıştır.³¹ Tahliye edilebilmelerindeki bir diğer neden ise Hitler'in Britanya'nın teslim olacağı umudunu taşımasından dolayı kuvvetlerine durmaları emrini vermesidir. Mayıs 1940'ta Britanya'nın yeni başbakanı olan Winston Churchill, bu olay ile birlikte halka güç verip cesaretlendirecek konuşmalar yapmıştır. Savaş döneminde güçlü karakteri ile halkın destekçisi olmakla birlikte savaşın kazanılması adına siyasette önemli adımlar atmıştır. Yazar Donald Sommerville Churchill'i şu şekilde tanımlıyor: *“Şunu söylemek abartılı olmayacaktır: Churchill'in cesareti olmasaydı Avrupa bütünüyle Nazilerin eline düşecekti.”*³²

Fransızların güvendiği ve geçilemez dedikleri Maginot Hattı, Almanların geçişini durduracaktı. Ancak Hitler, hattın yanındaki ormanlık alandan geçerek kısıpaca aldığı Fransa'ya girdi ve 22 Haziran 1940'ta Fransız hükümeti teslim oldu. Fransa'da yeni kurulan

²⁹ Chander, Malcolm ve Wright, John. *“Modern World History”*, Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001, s. 101.

³⁰ Sommerville, Donald. *“Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı”*, çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 32.

³¹ Chander, Malcolm ve Wright, John, a.g.e., s. 101.

³² Sommerville, Donald, a.g.e., s. 47.

hükümet, Nazilerle savaş boyunca işbirliği yapacak olan Vichy Hükümeti oldu.³³ Fransa'nın düşüşü ile Hitler, bu sefer gözünü tehdit olarak gördüğü Britanya'ya çevirdi. Britanya'yı çıkartma yaparak işgal etmek hedefiyle başlatılan Britanya Muharebesi, Alman Hava Kuvvetlerinin Manş Denizi üzerinde İngiliz gemilerini ve daha sonra İngiltere'nin güney sahillerini vurmaları ile başlamıştır. İngiliz radarlarının oldukça iyi olması³⁴ ve Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait uçakların iyi savunma yapması üzerine, Almanlar taktik değişikliğine giderek hem gündüz hem gece başkent Londra ve birkaç Britanya şehrini havadan bombalamaya karar verdi. İngiliz basınında bu olaya şimşek anlamına gelen “Blitz” denmektedir. Bu hava saldırılarında sadece Londra'da ölenlerin sayısı 13 bin kişiydi.³⁵ Bombalardan dolayı evsiz ve işsiz kalan Britanya halkının morallerinin bozulmasına rağmen, işgal ertelendi.

1941 yılına gelindiğinde, Hitler generallerine rağmen Sovyetler Birliği'ni işgal etmek hayaline kapıldı. Ancak daha öncesinde Balkanlardaki koridoru ortadan kaldırması gerekiyordu. Mihver Devletleri'nden İtalya bu görevinde başarısız olunca Alman ordusu destek birlikler yollayarak Yugoslavya, Yunanistan, Romanya ve son olarak Girit adasını hızlıca işgal etti.³⁶ Kuzey Afrika'da İngilizlerle savaşan İtalyanlara da takviye gönderen Almanya, oradaki birliklerinin başına Mareşal Erwin Rommel'i atadı. Rommel'in komutasındaki panzer tank tümeninin Kuzey Afrika'daki başarıları 1942 yazına kadar devam etti.³⁷ Temmuz 1942'te El Alameyn adlı istasyonda başlayan İngiliz direnişi başarıyı getirdi ve Rommel büyük yenilgisini aldı.³⁸ 1942 yılındaki bu dönüm noktasından evvel 1941 yılının ortasında ve sonlarında Nazi Almanyası için başka dönüm noktaları olmuştur. 22 Haziran 1941'de, Barbarossa Harekâtı olarak isimlendirilen Sovyet Birliği işgali başlamıştı. Oldukça

³³ Chander, Malcolm ve Wright, John. “*Modern World History*”, Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001, s. 103.

³⁴ Hart, Basil Liddell. “*İkinci Dünya Savaşı*”, çev: Kerim Bağnaçık. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Mart 2016, s. 134.

³⁵ Chander, Malcolm ve Wright, John, a.g.e., s. 103-104.

³⁶ Hart, Basil Liddell., a.g.e., s. 56.

³⁷ Crofton, Ian. “*50 Events You Really Need To Know: World History*”. Londra: Quercus, 2011, s. 166.

³⁸ Sommerville, Donald. “*Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı*”, çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 57.

kalabalık tümenlerle başlatılan harekât son derece hızlı ilerliyordu. Orduların bölünmesi, yoğun kış şartları ve yakıt ikmalleri derken Volga Nehri'nin üzerindeki Stalin için önemli olan şehir, Stalingrad'da 1942-1943'te amansız bir direniş gösterildi ve Alman Altıncı Ordusu şehri alamayıp teslim oldu. Böylece Nazilerin yenilmez olmadığını gösteren bu gelişmeden sonra Ruslar batıya intikam ruhu ile ilerleyişe geçti. ³⁹

ABD'nin uyguladığı ambargoların ardından 7 Aralık 1941 tarihinde Japonya, Hawaii'de bulunan ABD'nin Pearl Harbor donanma üssüne ani bir baskın yaptı. Bu baskında önemli ABD filoları batırılırken toplam 2403 Amerikalı ölmüştür. Başkan Roosevelt, “*alçaklığın günü*” olarak tasvir ettiği bu baskının ertesi günü Japonya'ya savaş ilan ettiğini açıkladı. ⁴⁰ Japonya'nın 1940'ta Eylül ayında Berlin'de İtalya ve Almanya ile “Üçlü Pakt'ı” (Tripartite Pact) ⁴¹ imzalaması üzerine 11 Aralık 1941 tarihinde Almanya da Birleşik Devletleri'ne savaş açtı. ⁴² Churchill'in savaş boyunca hep üzerine durduğu nokta olan ⁴³ ABD'yi Avrupa'ya getirmiş oldu. Japonlar Pearl Harbor ile durmayıp fetihlerine devam ettiler. Aralık 1941'de Hong Kong, Filipinler, 1942'de Malaya ve Singapur, 1942'nin Mayıs ayında ise Birmanya istilalarını gerçekleştirdiler. ⁴⁴ 1942 yılı itibarıyla Mercan Denizi Muhaberesi ve Midway ve Guadalcanal gibi Pasifik'teki adalarda da ABD kuvvetleri ile aralarında sert çatışmalar başlamıştır.

Atlantik Okyanusu'nda savaşın başından beri terör estiren Alman denizaltıları (U-bout), birçok Müttefik gemisine büyük zayıat vermiştir. ⁴⁵ Ancak 1942-1943 yıllarındaki Müttefik Donanmalarının karşılık vermeleri ⁴⁶ ve denizaltılarının yerlerini tespit edecek

³⁹ Beevor, Antony. “*Stalingrad*”, çev. Nurettin Elhüseyni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Ocak 2014, s. 393.

⁴⁰ Sommerville, Donald, “*Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı*”, çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 75.

⁴¹ Hart, Basil Liddell. “*İkinci Dünya Savaşı*”, çev: Kerim Bağnaçık. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Mart 2016, s. 284.

⁴² Chander, Malcolm ve Wright, John. “*Modern World History*”, Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001, s. 107.

⁴³ Sommerville, Donald, a.g.e., s. 47.

⁴⁴ Hart, Basil Liddell, a.g.e., s. 294-295.

⁴⁵ Sommerville, Donald, a.g.e., s. 50-51.

⁴⁶ Hart, Basil Liddell, a.g.e., s. 516-535-536 ve Sommerville, Donald, a.g.e., s. 124-125.

Enigma makinelerinin şifrelerinin İngilizler tarafından kırılmasıyla Atlantik Savaşı'nın rengi değişmiş oldu.⁴⁷

Doğu cephesine yeniden geri dönülecek olursa, 1942-1943'te başlayan Sovyet ilerlemesine Alman Mareşal Erich Von Manstein, bazı darbeler vurarak duraklatmaya çalışmıştır. Ancak tarihin en büyük tank muhaberesi olan⁴⁸ Kursk Muharebesi'nde Almanlar büyük bir mücadele göstermesine rağmen, Kızıl Ordu galip geldi ve Berlin'e doğru durmaksızın ilerlemelerine devam etti.⁴⁹

Bu zamanlarda, Kuzey Afrika'daki gelişmelerle Akdeniz'e inen Müttefikler, Sicilya'ya çıkartma yaparak Avrupa'ya karşı ilk cepheyi açmış oldu.⁵⁰ Yılsonuna kadar Gustav Hattı'na ulaşarak Mihverlerin üssü konumundaki Monte Cassino ve sonra İtalya'nın başkenti Roma'ya ulaşacaklardı.⁵¹

Cephelerin gerisinde yaşananlara bakılacak olunursa, Nazi Almanyası özellikle yıllarca nefretle bakılan Yahudi, Slav, çingene, siyahi gibi etnik gruplara karşı aşırı zulüm uygulamakta ve ölüme mahkûm etmekteydi.⁵² Avrupa'da Nazilerin bulunduğu bölgelerden toplanan çoğunluğu Yahudi olan gruplar, en büyükleri Almanya ve Polonya'da bulunan toplama kamplarına, sözde çalıştırmaya götürülerek, insanlık dışı uygulamalarla öldürüldü.⁵³

1944 yılına gelinmesiyle birlikte savaş Müttefiklerin lehine döndü. Savaşın sona ermesine son iki senenin kalmasına rağmen dünya daha birçok kanlı çıkarmalar, çatışmalar ve şehirlerinin gece gündüz bombalanması⁵⁴ gibi olaylarına tanıklık edecekti.

⁴⁷ Crofton, Ian. "50 Events You Really Need To Know: World History". Londra: Quercus, 2011, s. 166.

⁴⁸ Crofton, Ian, a.g.e., s. 166.

⁴⁹ Sommerville, Donald. "Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı", çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 106-107-118-119.

⁵⁰ Hart, Basil Liddell. "İkinci Dünya Savaşı", çev: Kerim Bağnaçık. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Mart 2016, s. 597-598-599.

⁵¹ Sommerville, Donald, a.g.e., s. 134-135.

⁵² Buruma, Ian. "Sıfır Yılı: 1945'in Tarihi", çev: Nurettin Elhüseyni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Nisan 2015, s. 14-15.

⁵³ Sommerville, Donald, a.g.e., s. 98-99.

⁵⁴ Buruma, Ian, a.g.e., s. 15 ve Beevor, Antony. "Berlin'in Düşüşü, 1945", çev: Nurettin Elhüseyni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar. Ocak 2015, s. 36.

2. BÖLÜM: KARİKATÜRLER

Kelime anlamı olarak “insan ve toplumla ilgili her tür olayı konu olarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim”⁵⁵ diye geçen karikatür, artık hayatımızın her anında karşılaştığımız bir çizim sanatıdır. Gazetelerde, dergilerde, broşürlerde, kitaplarda gördüğümüz karikatürler, bir kare ile çok şey anlatılmasından dolayı sık sık görülmektedir. Karikatürler, günümüzde de özellikle mizah dergilerinde yerini almakta ve toplumun ilgi gösterdiği çizimler olmaktadır. Bu yüzden çizer, karikatürlerini gündemdeki olaylar başta olmak üzere bir konu zenginliği içerisinde oluşturmaktadır. Düşündürücü ve mizahi olarak ikiye ayrılan karikatürlerin çizerleri, kendi fikirlerini veya toplumun görmek istediği kareleri çizmektedir. Bu da bu çizimleri daha popüler kılmaktadır.⁵⁶

Düşündürücü karikatürlerin konuları arasında, toplumsal ve politik olaylar mevcuttur. Tarih boyunca birçok konu karikatürlerde ele alınıp, hem desteklenmiş, hem anlatılmış hem de eleştirilmiştir. Eleştiri, bazen mizahi bazen ise sert bir anlatımla olmaktadır. Ancak her iki yolun da karşı tarafa etkili şekilde geçmesine özen gösterilmekteydi. İçinde mizahın da bulunduğu karikatürler ise toplumu iyice okuyan çizerlerin ustaca çizdiği, mizahının tam olarak aktarılmasını sağladığı ince düşünülmüş eserlerdi.⁵⁷

Tabii bu çizimleri yaparken önemli unsurlar da olmaktadır. Çizerlerin medya ile olan bağı, çizilen semboller ve yüzlerin benzerliği önemli unsurların sadece birkaçı olarak sayılmaktadır. Karikatürlerde kullanılan kelime, cümle ya da diyaloglar okuyucuya verilmek istenilen mesajı iyice yansıtan sözlerdi.⁵⁸ Özellikle savaş gibi sıkıntılı dönemlerde karikatür, hem politik mesaj hem topluma moral vermek hem de cesaretlendirmek adına çok etkili bir

⁵⁵ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b36aafaaa5b44.25468938 (erişim: 30 Haziran 2018).

⁵⁶ Kemnitz, Thomas Milton. “*The Cartoon As A Historical Source*”, The Journal of Interdisciplinary History, Cilt: 4, Sayı: 1, The Historian and the Arts, (Yaz, 1973), Massachusetts: The MIT Press, s. 82.

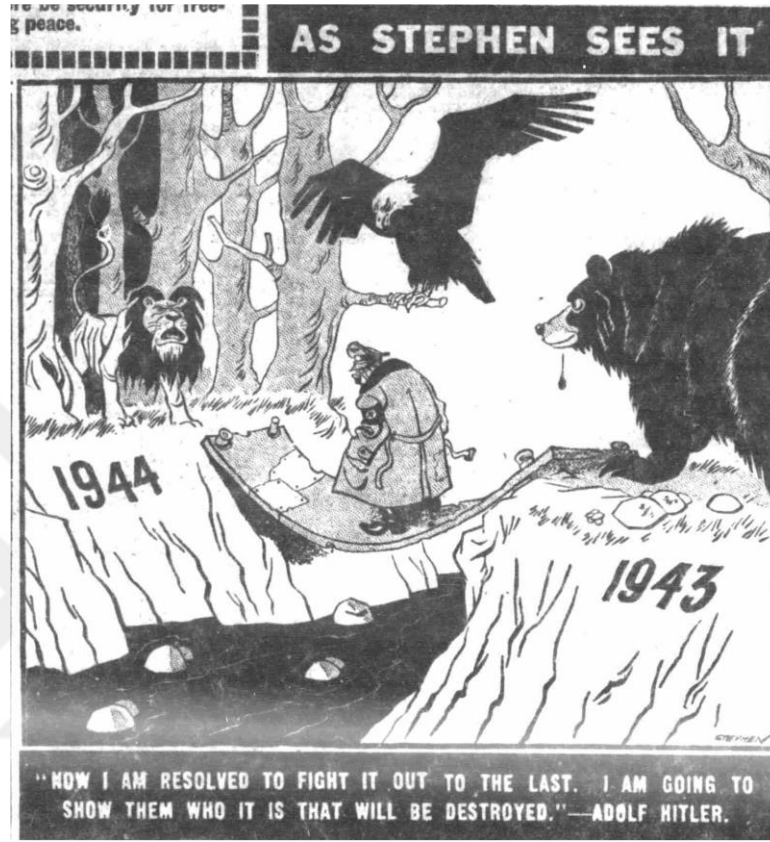
⁵⁷ Kemnitz, Thomas Milton, a.g.m., s. 83-84.

⁵⁸ Soy, H. Bayram. “*II. Abdülhamid Dönemi Karikatürlerinde Osmanlı-Alman Yakışmalarının Yansımaları*”, Bochum, Almanya, 27-30 Kasım 2014, s. 248-249.

silah olmaktadır. İkinci Dünya Savaşı dönemi de bunlardan biriydi. Haber almak adına gazetelere başvuran halka mizah ağırlıklı karikatürlerle kolayca mesaj vermek mümkündü. Savaşı şehirleri savunarak yaşayan ülkelerden olan Britanya’da da halka savaş öncesi, savaş sırasında ve zafer sürecinde istenilen mesajın yayılması oldukça önemliydi. Karikatürler bu yüzden tek kare ile pek çok mesajı taşımaktaydılar. Bu çizimlerle düşmanı kötülemek veya zayıf yanları ile mizah yapmak da halkla iletişim kurmak demektir.

2.1 Ocak-Mayıs 1944

Karikatür-1 (Sunday Pictorial, 2 Ocak 1944)

Sunday Pictorial gazetesinde yayınlanan *Stephen* imzalı 1944 yılının ilk karikatüründe (“Karikatür 1”de), 1943 yılına bir gönderme yapıp, yeni yıldaki beklentileri içeren bir çizim gösterilmektedir. 1943 yılını simgeleyen kıydan 1944 yılını simgeleyen diğer kıyıya doğru tahta köprüden yaralı bir şekilde geçmekte olan Hitler resmedilmektedir. Hitler’in yaralı olması, geçtiği kıyıda bulunan ayının ağzından damlayan kandan anlaşılmaktadır. Karanlık ve ağaçlarla çevrili karşı kıyıda Hitler’i bekleyen aslan ve yukarıdan kanatlarını açmış onu izleyen kartal ile birlikte ayı figürleri Hitler’le savaşmakta olan Müttefik ülkelerini simgelemektedir. Üç bir yandan köşeye sıkışmış halde resmedilen Hitler’in köprüdeyken söylediği söz şöyledir: “Artık sonuna kadar savaşmaya kararlıyım. Onlara kimin yok edileceğini göstereceğim.” Bu cümleden savaşın aleyhine devam etmesine rağmen Hitler’in pes etmeyeceği anlaşılmaktadır.

Karikatür-2 (The People, 9 Ocak 1944)

“Karikatür-2”de, *Shilling* imzasıyla *The People* gazetesinin 1944 yılında yayınlanan ilk karikatürü (9 Ocak 1944) görülmektedir. Mutfakta zaferleri temsil eden, bütün tavuğu pişirmekte olan aşçı kılığındaki Joseph Stalin, pencereden “zafer” yazılı kokularıyla simgelenmiş tavuğa uzanan Adolf Hitler’in burnunu kapatmakta ve ona “Hayır, koklayamazsın bile, ahbap” diyerek zaferlerden Adolf Hitler’in artık pay çıkaramayacağı ve başarıyı ancak hak edenlerin tadabileceği gerçeği vurgulanmaktadır. 1942-1943 yıllarında Nazi Almanyası’na karşı saldırılarla zaferler elde eden Sovyetler Birliği’nin bu yüksek moral ve kararlılıkla ilerleyişlerine devam edeceği, gazetenin bu karikatürü ile anlatılmaya çalışılmaktadır.

Karikatür-3 (The People, 16 Ocak 1944)

16 Ocak 1944 tarihli *The People* gazetesinde *Shilling* imzasıyla yayınlanan bir karikatürde (“Karikatür-3”te) 1944’ün Ocak ayındaki gidişatı birçok benzetmeler ile resmedilmiştir. Nazi Partisi’nin amblemi ve sonrasında Nazi Almanyası’nın bayrağında kullanılan *svastika* sembolü kazak gibi gösterilmekte ve üzerinde 1812 yılında kendi gibi Rusya seferi yaparken yenilgiye mahkûm olan ünlü Fransız İmparatoru Napolyon Bonapart kıyafeti giyinmiş Adolf Hitler ve propagandalarda en önemli adamı ve aynı zamanda en yakınındaki adam olan Joseph Goebbels bulunmaktadır. Onları çok yakından kovalayan ise Sovyetler Birliğine ait bir şapka takan bir ayıdır. Karikatürde, döneme bağlı olarak Sovyet saldırılarını simgeleyen ayıdan kaçan Adolf Hitler ve Joseph Goebbels, “felakete doğru” yazılı tabela yanında yokuş aşağı kaymaktadır. Joseph Goebbels, propaganda başkanı olarak Alman halkına yayınlar yapıyordu. Karikatürde ise o yayınlardan biri resmedilmiş ve elinde tuttuğu teleskopu tersten tutarak Alman halkına şöyle seslenmektedir: “Dinleyiciler, geri çekilmemiz tamamen stratejiktir. Düşmanımız hiç olmadığı kadar uzakta!” Bu sesleniş ile güçlü rakipleri karşında bozguna uğrarken bunu itiraf etmek yerine mazeretlerle etrafındakilerini oyalamaya çalıştığı anlatılmaktadır.

Karikatür-4 (Daily Mirror, 27 Ocak 1944)

“Karikatür-4”de, Zec imzasıyla *Daily Mirror* gazetesinde yayınlanan 1944 yılının ilk karikatürü bulunmaktadır. 27 Ocak 1944 tarihinde yayınlanan karikatürde, alaycı şekilde guguk kuşu kılığında bir Müttefik askerinin gösterildiği bir posterin yanı başında titreyerek sahile doğru bakan Adolf Hitler resmedilmektedir. Müttefiklerin İkinci Cephe planlarının gündemde olduğunu bu dönemde çizer, Hitler’in tedirgin bekleyişini bu karikatüründe yansıtmak istemiştir. Bu karikatür ile zamanla değişen savaş seyrinin Hitler’in aleyhine işlediği ve onu aciz duruma düşürdüğü dile getirilerek gözler önüne serilmektedir. İrlanda geleneğinde göre guguk kuşunun ilk sesini duyulduğu anda kişinin ayakta veya uyanık vaziyette olması ona şans getireceği, yatakta duyulması halinde hastalık getireceği anlamına gelmektedir⁵⁹ ve bu yüzden çizer karikatürün altına “Listening for the cuckoo” (Guguk

⁵⁹ Mcwilliams, Brendan. “Listening Cuckoo”, The Irish Times, 20 Nisan 1998.
<https://www.irishtimes.com/news/listening-for-the-cuckoo-1.143830> (erişim: 27 Temmuz 2018).

kuşunu dinlemek) yazını koyarak Hitler'in uyanık halde bu tedirgin bekleyişini ifade etmektedir.

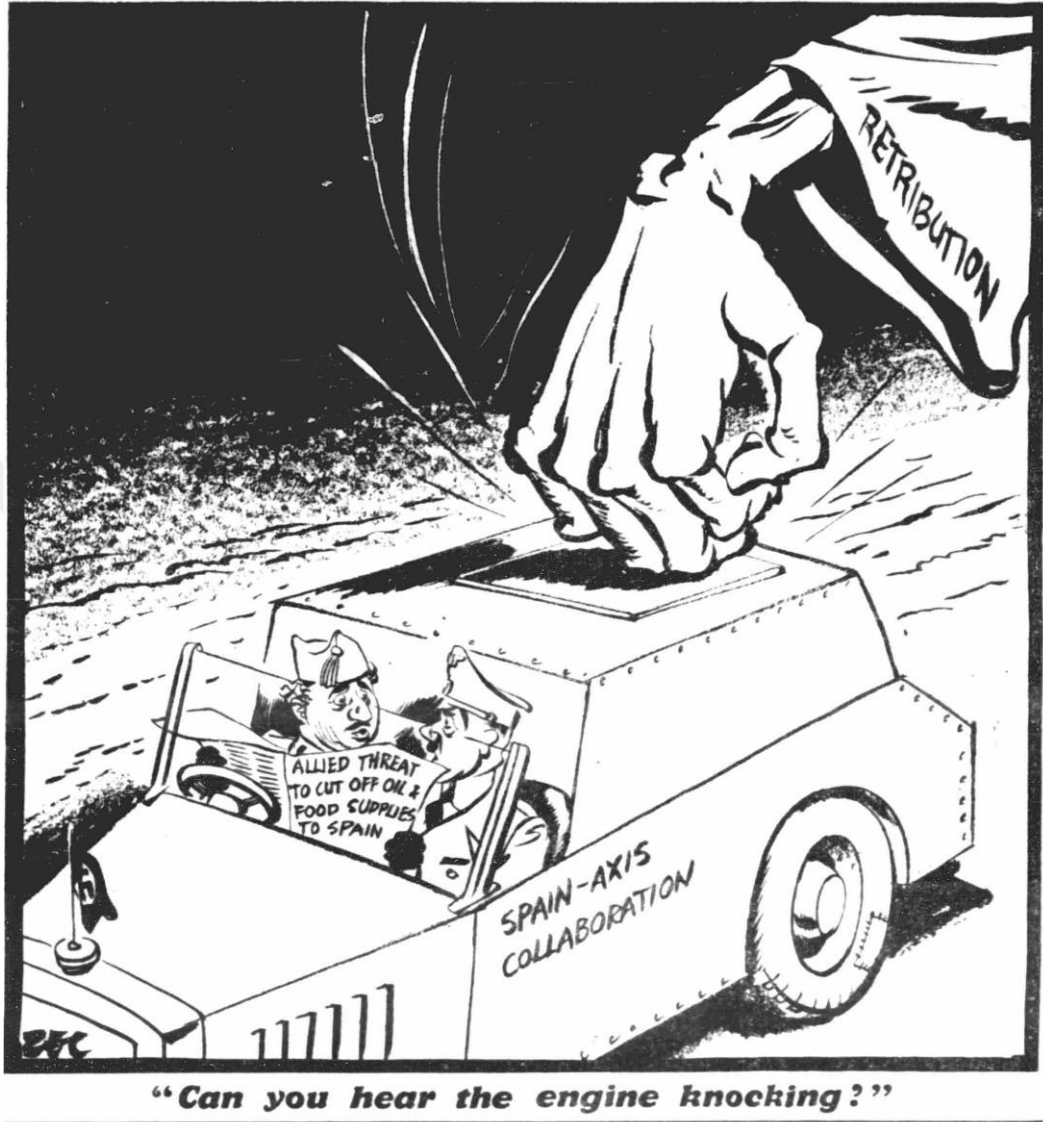
Karikatür-5 (The People, 30 Ocak 1944)

“Karikatür-5”te, 30 Nisan 1944 yılında *The People* gazetesinde *Shilling* imzasıyla yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Bu karikatürde, İspanyol Diktatör Franco’nun Hitler’e destek vermesi konu alınmıştır. “Nazi Kooperatif Depoları” yazılı bir yerde Hitler baltalarını bilerken, ona yardım eden Franco şöyle demektedir: “Bilemek için bir baltamın olduğunu söylemek skandaldan başka bir şey değil. İncelersen göreceksin. Ben sadece kolu çeviriyorum”. Bu sözü ile Franco’nun Müttefiklere karşı ikili oynadığı ve aynı zamanda Hitler’in de Franco’dan çıkar sağlamak için onu kullandığı anlatılmak istenmiştir.

Karikatür-6 (Daily Mirror, 31 Ocak 1944)

Zec imzalı 31 Ocak 1944 yılında *Daily Mirror* gazetesinde yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-6), Pasifik'te terör estiren Japonlar ele alınmaktadır. Bir Japon askerini karikatürüne koyan çizer, "Öldürmekten, Barbarlıktan ve Zalimlikten Aranıyor" diye bir başlık koymuştur. Çizer, gazetelerdeki Japon askerlerinin Müttefik savaş esirlerine uyguladığı işkence haberleri ardından, Japon askerinin acımasız vahşetini vurgulamaktadır.

Karikatür-7 (Daily Mirror, 2 Şubat 1944)

“Karikatür-7”de, *Daily Mirror* gazetesinde 2 Şubat 1944 yılında Zec imzasıyla yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, İspanyol Diktatörü Franco’nun Adolf Hitler ile “İspanya-Mihver Devletleri İşbirliği” yazılı arabada giderken arkadan “Cezalandırma” yazılı bir elin arabaya vurması resmedilmektedir. Bu karikatür, İspanya’nın Nazilerle işbirliği içinde olduğu ve Müttefiklerin İspanya’ya yiyecek yaptırımları uygulayacağı vurgulanmaktadır.

Karikatür-8 (Sunday Pictorial, 13 Şubat 1944)

13 Şubat 1944 yılında *Sunday Pictorial* gazetesinde yayınlanan *Stephen* imzalı “Karikatür-8”de, Franco ve Müttefik liderleri arasındaki durum resmedilmektedir. Bir sirkte gösteri yaparken gösterilen İspanyol askeri diktatör Francisco Franco, biri Nazileri, diğeri ise Müttefikleri simgeleyen iki at üzerinde durmaktadır. Bu durum Franco’nun ikili oynadığını göstermektedir. Gösteri alanının kenarında ise Churchill, yağ kutusunu Nazileri simgeleyen atın geçtiği kısma dökmekte, yanında duran ABD Başkanı Roosevelt ise bu durumu keyifle izlemektedir. Bu karikatürde Müttefik liderlerinin, Franco’nun Nazilerle olan bağıni kesmek niyetinde olduğu anlatılmaktadır.

Karikatür-9 (The People, 13 Şubat 1944)

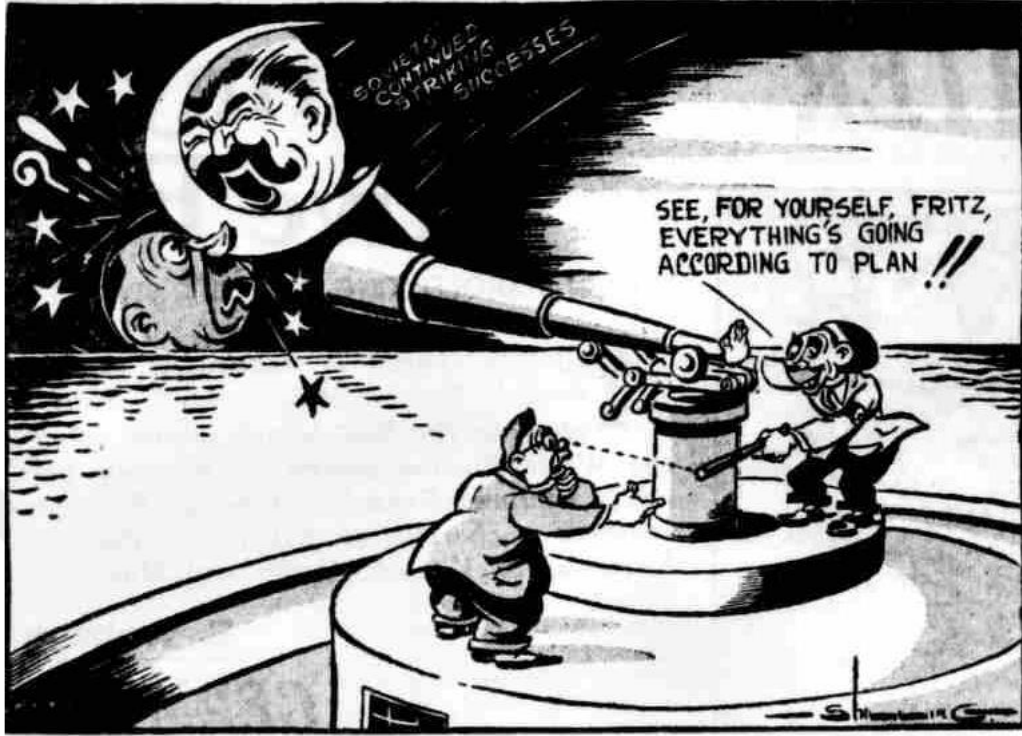
Daily Mirror ve *Sunday Pictorial* gazeteleri Şubat ayının ilk haftalarında İspanya ve Nazi Almanyası işbirliğini konu alırken 13 Şubat 1944 yılında *The People* gazetesinde *Shilling* imzasıyla yayınlanan karikatür (Karikatür-9), Pasifik'teki savaşı konu almaktadır. Avrupa'daki savaşa ağırlıklı olarak değinen çizer, ender de olsa Pasifik'teki savaştan bir kare yansıtmak istemiştir. Karikatürde, Amerikan donanmasından bir denizcinin, muhtemel donanmanın başındaki isim, "savaş boyunca Pasifik'in en kıdemli generali" olan General Douglas MacArthur,⁶⁰ elindeki beysbol sopasıyla, bu tarihlerde Amerikan donanmasının hedef aldığı Japon üssü olan Kuril Adaları'na büyük bir adım atarken, adada küçük olarak çizilmiş kılıçla bir Japon askeri bulunmaktadır. Japon askerin "Buraya ayak basamazsın. Ben dev katili bir Japon'um" deyişine bir tezatlık olarak bir dev olarak çizilen MacArthur, bir deyim olan "Sen onu benim külahıma anlat" demektedir. Çizer burada kelime oyununa gitmiştir ve bu deyimdeki "Marines" kelimesi aslında Türkçe'de "deniz piyadesi" anlamı taşımaktadır. Bu karikatürde Amerikan donanmasına değinen çizer, bölgedeki savaşın baskın tarafının Amerika Birleşik Devletleri olduğunu vurgulamak istemiştir.

⁶⁰ Sommerville, Donald. "Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı", çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 203.

Karikatür-10 (The People, 20 Şubat 1944)

“Karikatür-10”da, 20 Şubat 1944 tarihinde *The People* gazetesinde *Shilling* imzası ile yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, müdürü Doktor Goebbels yazılı “Nazi Propaganda Kafe’ye” gelen ve Alman halkını temsil eden şişman bir Alman’a yemek getiren Joseph Goebbels resmedilmektedir. Ancak bu yemek, büyük bir tabak dolusu gazetedir. Bu gazetelerde “Londra’ya hava saldırısı ve düşman gemileri batırıldı” gibi yalan propaganda haberlerinin yazıldığı görülmektedir. Karikatürde savaş sürecinde Alman halkına savaşın gidişatı hakkında her şeyin Almanya’nın lehinde devam ettiğini söyleyen Alman Propaganda Başkanı Doktor Goebbels’in Alman halkı ile yalan haberlere dayalı olarak kurduğu iletişim mizahi bir yoldan gösterilmek istenmiştir.

Karikatür-11 (The People, 27 Şubat 1944)

The People gazetesinin *Shilling* imzalı karikatüristi, bir önceki haftada yayınlanan karikatüründe ele aldığı konuyu tekrarlayarak 27 Şubat 1944 yılında bir karikatür (Karikatür-11) daha yayınlamıştır. Bu karikatürde ise Goebbels, Alman halkını simgeleyen ve savaşa dair olup biteni merak eden birisine Almanya'nın gidişatını gösteren yıldızları görmek için küçük bir teleskop vermekte ve büyük teleskopu da eliyle kapatmaktadır. Yıldızlarda ise, Sovyet orağı ile Stalin'in yüzü Adolf Hitler'in yüzüne çarparken görülmekte ve bu durum doğuda devam eden Sovyet saldırılarını simgelemektedir. Yine Alman yönetiminin savaşla ilgili gerçekleri Alman halkından gizlediği mesajı verilmeye çalışılmaktadır.

“Well—which door shall I close?”

Karikatür-12 (Daily Mirror, 2 Mart 1944)

Devam eden Rus-Fin savaşını konu olan bu karikatür (Karikatür-12), 2 Mart 1944 tarihinde *Daily Mirror* gazetesinde Zec imzasıyla yayınlanmıştır. Karikatürde, Rus Lider Stalin’in bir Fin askerine, içinde barış konuşmalarını simgeleyen güvercinin olduğu kafesi tutarken, diğer eliyle bir bombardıman uçağındaki kapıyı göstererek şöyle demektedir: “Hangi kapıyı kapatayım sence?”. Ruslar ve Finliler arasındaki “Devam Savaşı” (Continuation War) denilen savaşın⁶¹ Sovyetler lehine gittiğini ve Stalin’in Finlandiya’ya yönelik büyük baskı uyguladığı vurgulanmaktadır.

⁶¹ “The Continuation War Started 70 Years Ago”, Yleisradio Oy, 7 Haziran 2012; https://yle.fi/uutiset/osasto/news/the_continuation_war_started_70_years_ago/5381492 (erişim 30 Nisan 2018)

Karikatür-13 (Daily Mirror, 3 Mart 1944)

“Karikatür-13”te, *Daily Mirror* gazetesinde 3 Mart 1944 yılında Zec imzasıyla yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Sol tarafta Nazi Almanyası’nı temsil eden Goebbels ve sağ tarafta ise birbirlerine ip ile bağlanmış vaziyetteki Macaristan, Finlandiya ve Bulgaristan gibi diğer Mihver Devletleri’ni simgeleyen kişilerin resmedildiği karikatürde, Mihver grubunun “Kaçınılmaz Yenilgi” yazılı bir topa zincirle bağlı olduğu görülmektedir. Kişilerin arasında bir bağın olması, hepsinin onayladığı konuşma ve karikatürün “Balkanlarda Duraksama” başlığından Balkan ülkelerinin yenilgiye uğrayacağı ve böylece doğudaki ayağını kaybederek aynı kaderi Nazi Almanyası’nın da yaşayacağı mesajı verilmiştir.

Karikatür-14 (Daily Mirror, 24 Mart 1944)

24 Mart 1944 yılında *Daily Mirror* gazetesinde Zec imzasıyla yayınlanan karikatürde (Karikatür-14), Nazilerin askeri açıdan çöküşü nitelenmektedir. Karikatürde, hasta yataklarına son derece ağır yaralı bir şekilde yatan “Yenilmez Luftwaffe”, “Yenilmez Nazi Ordusu” ve “Yenilmez Alman Denizaltıları” resmedilmekte, başlarında ise düşünceli bir şekilde Doktor Goebbels durmaktadır. Çizer bu karikatürü ile bu dönemlerde Nazilerin cephelerdeki “yenilmez” olarak lanse edilen deniz, kara ve deniz kuvvetlerinin aldığı büyük yenilgilerin ardından artık o şöhretinin sona erdiğini vurgulamak istemiştir.

Karikatür-15 (The People, 26 Mart 1944)

“Karikatür-15”de *The People* gazetesinde *Shilling* imzasıyla 26 Mart 1944 yılında yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, bu tarihlerde akın akın gelen Rus ilerlemesi tasvir edilmektedir. Rusların bu başarısı sert bir fırtına olarak gösterilirken, bu fırtınada savrulan, yere zor tutunan ve yapraklı Nazi sembolü olarak resmedilen ağacın üzerinde hemşire olarak resmedilen Adolf Hitler, ağlamakta olan Mihver Devletleri’ni simgeleyen bebeklere vururken resmedilmektedir. Hitler’in şiddet uyguladığı bebeğin üzerinde “Macaristan” yazması, bu dönemdeki Sovyet saldırılarının Macaristan’ın yakınlarında olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Hitler’in doğudaki destekçileri olan Balkan Devletleri’nin Rus saldırısı altında olduğu ve bu durumun onun için hiç iyi gitmediği vurgulanmaktadır. Karikatürün altında yazılan yazı ise İngiliz “Rock-a-bye Baby” ninnisidir.⁶² Çizer, bu ninnideki geçen mısralardaki olaylara göre karikatürünü ortaya çıkarmıştır.

⁶² https://en.wikipedia.org/wiki/Rock-a-bye_Baby (erişim: 27 Temmuz 2018).

Karikatür-16 (Sunday Pictorial, 26 Mart 1944)

“Karikatür-16”da *Sunday Pictorial* gazetesinde *Stephen* imzasıyla yayınlanarak Hitler’in 1941 ve 1944 yıllarını kıyaslamasını gösteren bir karikatür gösterilmektedir. Karikatürün ilk karesinde 1941 yılını simgeleyen köpeği ile kendi selamını vererek tabelada yazan Moskova’ya doğru emin adımlarla zafer mutluluğu ile ilerleyen Hitler, ikinci karede yaralı bir şekilde kurşunlar arasında kalırken bu sefer tabela da Berlin yazmaktadır ve oraya doğru kaçmakta olduğu görülmektedir. İkinci karede ise yara içindeki köpeğinin üzerinde sargısına yazan 1944 yazısı ile o yılın Nazilerde yarattığı yıkım simgelenmektedir ve Sovyetler Birliği’nin artık karşı saldırıda olduğu yani durumun tam tersine döndüğü gösterilmektedir.

Karikatür-17 (Daily Mirror, 28 Mart 1944)

Savaşın artık iyice Almanya'nın aleyhine devam ettiğini dönemde, Zec imzasıyla *Daily Mirror*'da 28 Mart 1944 yılında yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-17), her yerinden yaralı, bitkin bir Nazi askeri, elinde Nazilerin 1941 yılında doğuda hızlıca işgal ettiği yerlerin isimleri yazılı bavulu ile Romanya-Rusya sınırından geri dönerken resmedilmiştir. "Yolculuk çok eğitici" başlığını koyan çizer, Nazilerin Stalingrad'da yaşadığı yenilgiden itibaren başlayan geri çekilme ve yenilgilerin yarattığı yıpranma ve çöküşü, Nazi askerinin halinden anlatmak istemiştir.

Karikatür-18 (Sunday Pictorial, 2 Nisan 1944)

2 Nisan 1944 tarihinde *Stephen* imzasıyla *Sunday Pictorial* gazetesinde yayınlanan karikatürde (Karikatür-18), 1944 yılının ilk aylarında akın akın devam eden Müttefik saldırıları tasvir edilmektedir. Üzerinde Nazi sembolü ve kapısında “Macaristan” yazan yıkık dökük apartmana ellerinde büyük ağaç gövdesi ile üzerinde “Romanya” yazılı ezilmiş çitin ardından içeriye girmeye çalışan Sovyet lideri Stalin ve en iyi generallerinden Zukov görülmektedir. Apartmanın en üstünde Nazi lideri Adolf Hitler ve generalleri görülmekte ve üst çatısını yıkıp almakta olan üzerinde Amerikan ve Kraliyet Hava Kuvvetleri yazılı bir kartal gösterilmektedir. Karikatürde, Hitler çatıyı tutmakta ve Propaganda Başkanı Joseph Goebbels ise halka mikrofona açıklama yapmakta ve şöyle demektedir: “Her bir an sonmuş gibi gözüktüğünde, işte o zaman dayanmak zorundayız.” Üzerinde Amerikan ve Kraliyet Hava Kuvvetleri yazılı kartal bu iki ülkenin hava saldırıları ve doğudan gün geçtikçe akın akın gelen Sovyet saldırıları bu karikatürde tek bir çizimle anlatılmaktadır.

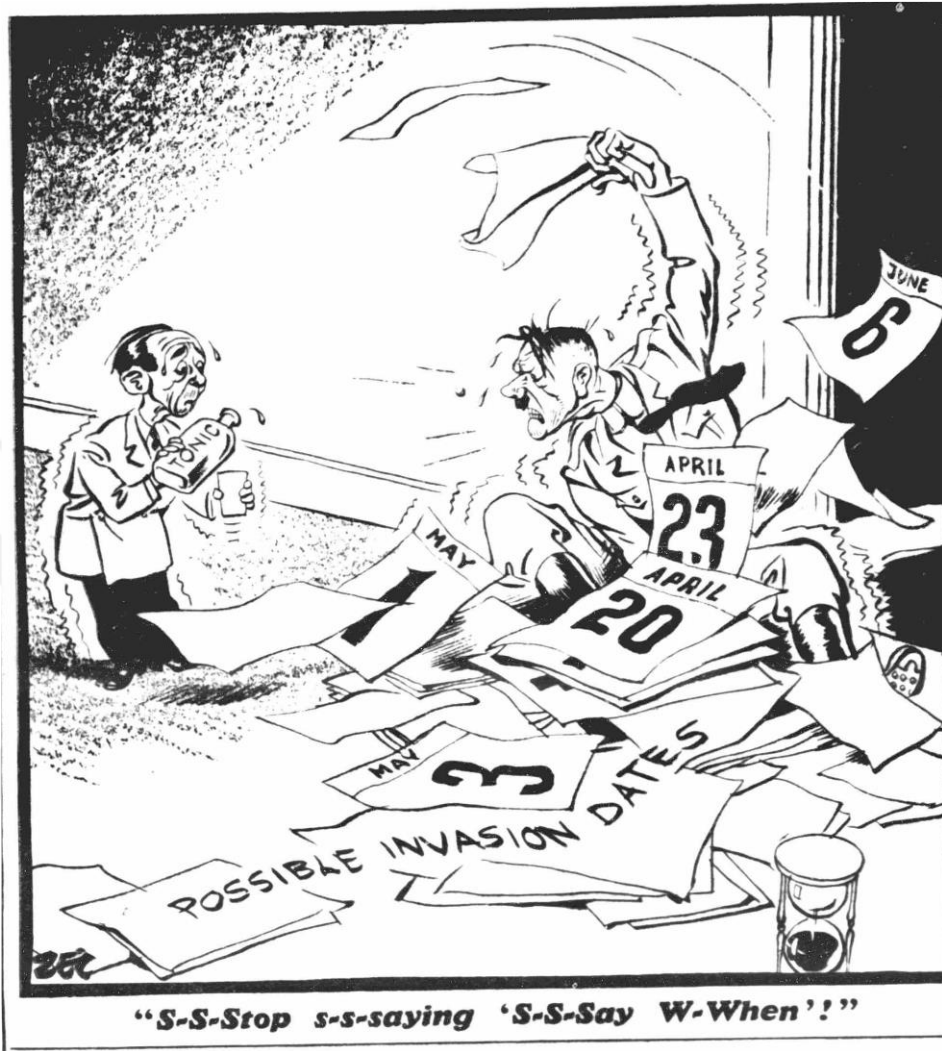
Karikatür-19 (The People, 9 Nisan 1944)

Shilling imzasıyla *The People* gazetesinde Paskalya Bayramı'nın ertesi günü 9 Nisan 1944'te yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-19), Adolf Hitler ve Balkan ülkeleri ele alınmaktadır. Karikatürde, "Paskalya 1944" yazılı bir ağaçla "Paskalya 1945" yazılı diğer bir ağaç arasındaki ortası incelen bir ip üzerinde ağızda bir kaşık ile gözleri kapalı paskalya yumurtası taşıyan Adolf Hitler görülmektedir. Elindeki sopanın uçlarında Sovyet saldırıları altındaki Balkan ülkeleri olan Macaristan, Bulgaristan ve Romanya'yı tasvir eden kişiler korku ile tutunmaya çalışmaktadır. Bu durum, Adolf Hitler'in bir sonraki paskalyayı göremeyeceği mesajı verilmek istenmiştir.

Karikatür-20 (Daily Mirror, 20 Nisan 1944)

"Karikatür-20"de, *Daily Mirror* gazetesinde 20 Nisan 1944 yılında Zec imzalı bir karikatür görülmektedir. Bu karikatürde, üstte şöyle bir açıklama yazılmıştır: "Hitler, doğum günü dolısıyla tüm binalara bayrak asılması emri verdi." Ancak Müttefiklerin Almanya'ya yoğun hava saldırısı uyguladığı bu dönemde ülke genelinde bir yıkım hâkimdi ve çizer bu durumu karikatürüne yansıtmıştır. İki Almanın ellerinde Nazi bayrakları ile ayakta kalan bir bina aramaları resmedilen karikatürde, Almanya'daki son durum gösterilmektedir.

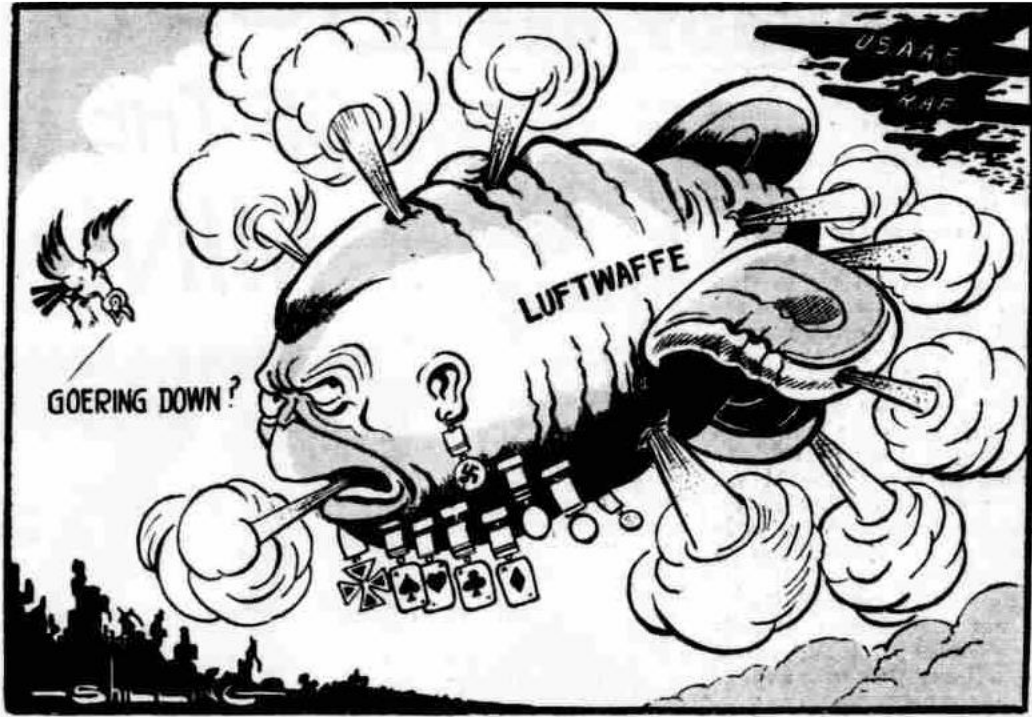
Karikatür-21 (Daily Mirror, 21 Nisan 1944)

Müttefiklerin İkinci Cephesi'nin ne zaman açılacağına halen gizemliliğini koruduğu bu aylarda, *Daily Mirror* gazetesinde bu konuyu ele alan Zec imzalı bir karikatür (Karikatür-21) 21 Nisan 1944'te yayınlanmıştır. Karikatürde, muhtemel çıkartma gününü bulmak için takvim yapraklarını arayıp dağıtmakta olan son derece telaş içindeki Hitler ve yanında titreyerek tonik içeren Goebbels bulunmaktadır. Karikatürün köşesinde duran kum saati ise artık çıkartma gününün oldukça yaklaştığını vurgulamaktadır.

Karikatür-22 (Sunday Pictorial, 23 Nisan 1944)

“Karikatür-22”de *Stephen* imzasıyla *Sunday Pictorial* gazetesinden 23 Nisan 1944 yılında yayınlanan ve müttefiklerin muhtemel ikinci Avrupa çıkarmasına değinen bir karikatür bulunmaktadır. Karikatürde bir futbol sahasında penaltı çeken ve mutlu görünen Müttefik askeri, kaleci konumunda da telaş içinde gözüken Adolf Hitler ve yanında da generalleri görülmektedir. Topun üzerine “çıkarma” yazan çizer, sahayı ikiye bölmüş ve aradan bir nehir geçer şekilde çizerek çıkarmanın Avrupa’nın kuzeyine gerçekleştirilmesinin beklendiğini ifade etmiştir. Karikatüre ise şöyle bir yazı vardır: “Penaltıya hazır ol”. Çekilecek penaltı ile golün sinyali yani çıkarmanın kapıda olduğu ifade edilmektedir.

Karikatür-23 (The People, 30 Nisan 1944)

Alman Hava Kuvvetleri olan Luftwaffe'nin, kırılma noktasına ulaştığı ve çöküşünün başladığı dönemde,⁶³ 30 Nisan 1944 yılında *The People* gazetesinde *Shilling* imzası ile bir karikatür (Karikatür-23) yayınlanmıştır. Karikatürde Luftwaffe yazılı hava kaçıran ve düşüşe geçen bir zeplin, Luftwaffe'nin başındaki isim Hermann Göring'e benzetilmektedir ve hemen üzerinde uçan kara renklerdeki uçakların üstünde Amerikan Hava Kuvvetleri ve Kraliyet Hava Kuvvetleri yazıldığı görülmektedir. Luftwaffe'nin çöküşünü göstermekte olan bu karikatürde zeplin, bir Alman icadı olduğu için tercih edildiği anlaşılmaktadır. Zeplin yanında uçan bir kuşun, Hermann Göring'in (Hermann Goering) ismi ile kelime oyunu yaparak "Goering down?" deyişi ile İngilizce'de "going down" yani Türkçe çevirisi ise "iniş, düşüş" demek istediği görülmektedir. Karikatürde Alman Hava Kuvvetlerinin yara aldığı ve düşüşe geçerek yenilgiye uğradığı ifade edilmektedir.

⁶³ Murray, Williamson. "Strategy For Defeat: The Luftwaffe 1933-1945", Maxwell Air Force Base, AL: Air University Press, Ocak 1983, s. 277.

Karikatür-24 (Sunday Pictorial, 21 Mayıs 1944)

21 Mayıs 1944 tarihinde *Stephen* imzasıyla *Sunday Pictorial* gazetesinde yayınlanan karikatürde (Karikatür-24), Avrupa'nın güney cephesindeki son durumu anlatılmaktadır. Bölgenin isminin “*kumarhaneye*” (İngilizce: *Casino*) benziyor oluşu mizah konusu olarak karikatüre yansımış İtalya'daki Müttefiklerin üstünlüğü anlatılmıştır. Karikatürde kumarhane masasında kaybetmekte olan Adolf Hitler ve güney cephesinde görev olan generalleri ve kazanmakta olan İtalya'daki Britanya kuvvetlerinin başındaki isim General Harold Alexander bulunmaktadır.⁶⁴ Masadaki kumar taşları, tank ve mihverlerle tasvir edilmekte ve masanın yüzeyinde ise Müttefiklerin bölgede kritik zafer kazandığı Gustav Hattı görülmektedir. General Alexander, kaybeden Nazilere şöyle demektedir: “Ve bir sonraki Cassino kumarını da kaybedeceksiniz!”

⁶⁴ Sommerville, Donald. “*Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı*”, çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 134.

Karikatür-25 (The People, 21 Mayıs 1944)

Shilling imzalı *The People* gazetesinde 21 Mayıs 1944 yılında yayınlanan karikatürde (Karikatür-25), “Adolf Hitler Hattı” yazılı çamaşır ipindeki asılı ve birçok düşman topçusundan gelen kurşunlara maruz kalıp delik deşik olan pantolonuna arkasından baka kalan Adolf Hitler görülmektedir. Çamaşırları yıkatılan kazanın üzerinde “İtalyan Cephesi” ibaresi gözükmekte ve bundan da İtalya’daki önemli Alman hatlarının Müttefiklerin ağır saldırıları altında olduğu anlaşılmaktadır.

Karikatür-26 (Sunday Pictorial, 28 Mayıs, 1944)

28 Mayıs 1944 yılında *Sunday Pictorial* gazetesinde yayınlanan Stephen imzalı karikatürde (Karikatür-26) Winston Churchill'i, Müttefiklerin büyük avantaj sağladığı ülkeler olan İtalya, Yugoslavya ve Yunanistan'ın adları yazılı beyaz çamaşırları asarken arkalarından geçen Franco ve koyu renkteki Osmanlı kıyafetleri içinde çizilerek fesinde Türkiye yazan adamın konuşması yer almaktadır. Konuşmada şöyle denmektedir: "Kendi gömleğimin hep beyaz olduğunu düşünüyordum, ta ki...". Bu konuşma ile çizer okuyucuya, Churchill'in Müttefikleri simgeleyen beyaz kıyafetleri asması, bu bölgelerin Mihver devletlerinden temizlendiğini göstermektedir ve Türkiye'nin de bu konuşmasına yer vererek bölgede artık tarafsız kalınamayacağı dışarıda durarak temiz olunamayacağı vurgulanmaktadır.

2.2 Haziran-Aralık 1944

Karikatür-27 (Daily Mirror, 6 Haziran 1944)

Müttefiklerin işgal altındaki Roma'nın ötesinde avantaj sağladığı günlerde, 6 Haziran 1944 yılında *Daily Mirror*'da Zec imzasıyla bir karikatür (Karikatür-27) yayınlanmıştır. Karikatürde, Müttefik Ordularını temsil eden bir asker Roma şehrinin üzerindeki "Faşist ve Nazi Zulmünü" simgeleyen zinciri kırarken resmedilmektedir. Altta yazan başlık ise son durumu anlatmaktadır: "Roma artık açık şehir!". Nazilerin egemenliğine önemli kalelerde son verilirken tarihi Roma şehrinin kurtuluşu ifade edilmektedir.

France is very occupied just now !

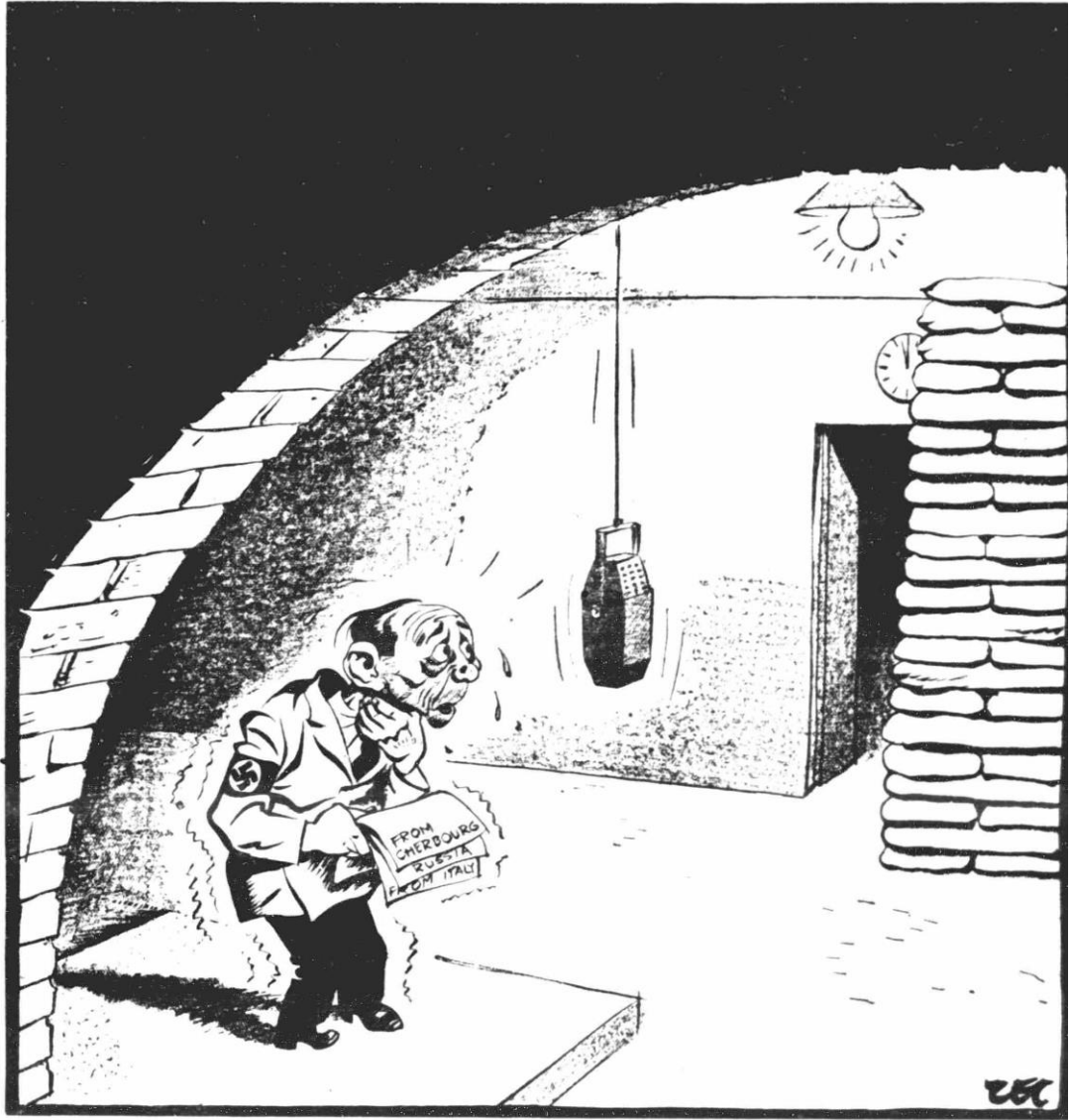
Karikatür-28 (Daily Mirror, 9 Haziran 1944)

“Karikatür-28”de, *Daily Mirror*’da Zec imzasıyla yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Normandiya Çıkarması’ndan üç gün sonra yayınlanan karikatürde, Fransa’nın beklediği özgürlük hayaline vurgu yapılmaktadır. Fransa’da 5 Frank’a bıçak bileyen bir kişinin, artık bedava yapması ve yüzündeki o gülümsemesi halkın hırslandığının ve direnişin başladığının göstergesi nitelediğindedir. Bu kişinin yanından korku içinde geçen iki Nazi askeri de resmeden çizer, karikatürün altına şu başlığı koymuştur: “Artık Fransa çok meşgul!”

Karikatür-30 (The People, 11 Haziran 1944)

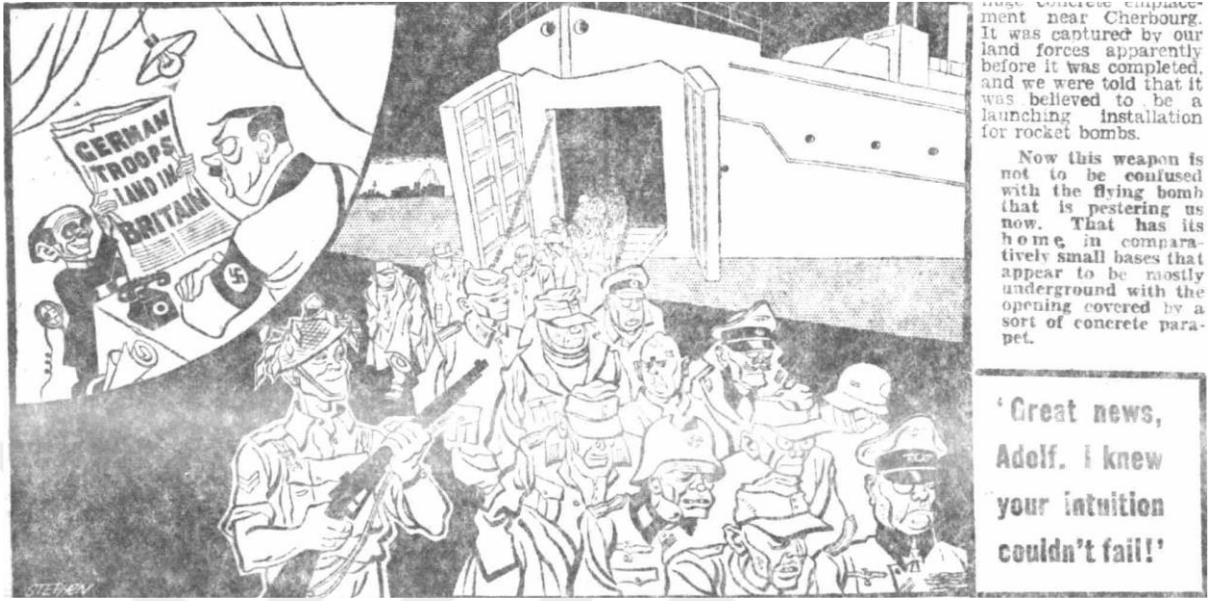
“Karikatür-30”, *Shilling* imzasıyla *The People* gazetesinde 11 Haziran 1944’te yayınlanan bir çizimdir. Müttefiklerin Fransa çıkartmasından beş gün sonra yayınlanan karikatür, bu çıkartmayı ve ülkedeki direnişi ele almaktadır. Karikatürde, “Müttefikler Fransa’yı işgal etti” yazılı bir tabela önünden geçen iki Nazi askerini gizlice takip eden ve öldürmek için bekleyen Fransız direnişçiler görülmektedir. Nazi askerlerinin biri diğerine o anda şöyle demektedir: “Şimdi bakma ama takip edildiğimizi düşünüyorum!”. Bu karikatür Fransa için beklenen günün geldiğini ve artık direnişin daha güçlü bir şekilde olacağını göstermektedir.

"Goot evening. Here iss der noose—er, I mean news!"

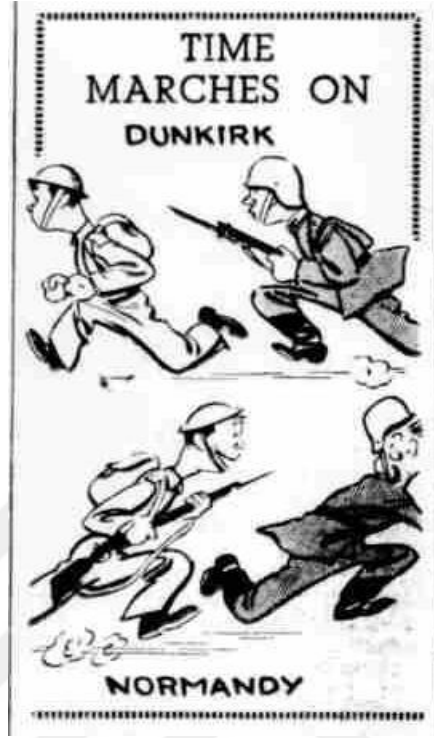
Karikatür-31 (Daily Mirror, 27 Haziran 1944)

"Karikatür-31"de *Daily Mirror* gazetesinde 27 Haziran 1944 yılında Zec imzası ile yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürde haberleri halka aktarmaya çalışan Goebbels'in Fransa'nın Cherbourg şehri, Rusya ve İtalya'dan gelen yenilgi haberleri ile söyleyecek söz bulamaması resmedilmektedir. Bir sığınakta haberleri sunmaya çalışan Goebbels'in Alman halkına iyimser konuşmaya çalışmasının artık zor olacağı anlaşılmaktadır.

Karikatür-32 (Sunday Pictorial, 2 Temmuz 1944)

“Karikatür-32”de Stephen imzasıyla *Sunday Pictorial* gazetesinde 2 Temmuz 1944 yılında yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürün ayrı olarak bölünmüş sol üst kısmında Joseph Goebbels, Adolf Hitler’e “Alman birlikleri Britanya’ya çıktı” yazılı bir gazetenin manşetini gösterirken “Harika haberler, Adolf. Sezgilerinde haklı çıkacağını biliyordum!” demektedir. Ancak karikatürün genelinde ise bir Britanyalı askerin gözetiminde Bir geminin içerisinden Nazi generalleri ve askerleri esir gibi yürürken gösterilmektedir. Çizer, 1940’lardaki Hitler’in Britanya çıkarması hayaline gönderme yapmakta ve durumun artık tam tersi olduğunu vurgulamaktadır.

Karikatür-33 (The People, 2 Temmuz 1944)

The People gazetesinde 2 Temmuz 1944 yılında yayınlanan bu imzasız karikatürde (Karikatür-33), “Zaman geçiyor” başlığı altında 1940’taki Dunkirk ve 1944’teki Normandiya arasında bir kıyaslama yapılmaktadır. Dunkirk’te bir Alman askeri, bir Britanyalı askeri kovalarken resmedilirken, altındaki karede, yani Normandiya’da durum tam tersi olarak gözükmetedir. Bu küçük çizim ile iki dönem arasındaki fark tespit edilmiştir. Dunkirk’te Almanlardan kaçarken, dört sene sonra savaşın gidişatının değişmesi ile kaçan tarafın artık Almanlar olduğu gösterilmektedir.

Karikatür-34 (Daily Mirror, 4 Temmuz 1944)

Zec imzası ile 4 Temmuz'da *Daily Mirror* gazetesinde yayınlanan bu karikatür (Karikatür-34), Britanya halkına yönelik bir övgü niteliğindedir. Karikatürde, Almanların İngiltere'nin güneyine attığı uçan bombalar karşısında sivil halkı simgeleyen bebekli bir kadının Britanya'nın kara, hava ve deniz kuvvetlerinin yazılı olduğu zincirleri tutup bir ara zincir görevinde duruşu resmedilmektedir. Britanya halkının da savaşta ordularıyla bütünleşerek ana karayı savunduklarını vurgulamak isteyen çizir, karikatürüne şu başlığı koymaktadır: "Zayıf bir halka yok".

Karikatür-35 (Sunday Pictorial, 23 Temmuz 1944)

Stephen imzasıyla 23 Temmuz 1944 yılında *Sunday Pictorial* gazetesinde yayınlanan karikatürde (Karikatür-35), yayın tarihinin üç gün öncesinde Adolf Hitler'e karşı gerçekleşen suikast girişime resmedilmekte ve yine bu dönemdeki Nazilerin gizli silah girişimlerine atıfta bulunmaktadır. Karikatürde Hitler yararlı ve öfkeli bir şekilde gösterilmektedir. Yan tarafında ise cellat ve kanlı baltasının üzerinde suikast girişiminde bulunan askeri şahıslardan birinin kellesi bulunmaktadır.⁶⁶ Hitler'in karşısına gelen bilim adamı ise ona barış güvercini şeklinde bir bombayı sunmaktadır ve şöyle demektedir: "Çok yaşa Hitler. Size şu ana kadarki en iyi gizli silahımızı sunmak istiyorum; V.4."

⁶⁶ Sommerville, Donald. "Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı", çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 171.

Karikatür-36 (Sunday Pictorial, 30 Temmuz 1944)

"Karikatür-36"da, 30 Temmuz 1944 yılında Stephen imzasıyla *Sunday Pictorial* gazetesinde yayınlanan ve Müttefiklerin çıkarma ve ilerlemesini konu alan bir karikatür bulunmaktadır. Bir oda içinde gözlerini ve kulaklarını kapatmış bir halde halka seslenen Propaganda Bakanı Joseph Goebbels şöyle demektedir: "Etrafımızdaki tüm gerçekler zaferimizi temin ediyor.". Goebbels'in savaş boyunca uyguladığı yalan propagandasını bu sözlerle uygularken arkasındaki kapı ve duvarları yıkan Müttefik liderleri resmedilmiştir. Paris Kapısı yazan girişte Montgomery, Varşova Kapısı yazan girişte Stalin ve Milan Kapısı yazan girişte ise Alexander yer almaktadır. Joseph Goebbels'in bulunduğu masanın kenarına saklanan ve diğer yandan kaçan Nazi generalleri görülmektedir. Bu da Alman üst düzeyinde bulunanların telaş ve korku içinde oldukları mesajını vermektedir.

Karikatür-37 (Sunday Pictorial, 6 Ağustos 1944)

6 Ağustos 1944'te *Sunday Pictorial* gazetesinde Stephen imzasıyla yayınlanan karikatür (Karikatür-37), savaşın beşinci yılını Müttefikler açısından özetlemektedir. Karikatürde, bir yeraltı treninin girişinde bulunan görevli olarak resmedilen Müttefik liderleri, taraf değiştirme zorunda kalmış şekilde yeraltı treninden çıkan yaralı asker olarak resmedilen Finlandiya ve savaşa nihayet Müttefiklerin safında girmeye karar vermiş ve tüm teçhizatıyla bilet alan asker olarak resmedilen Türkiye bulunmaktadır. Koltuk değnekleriyle “çıkış” yazan yere doğru merdivenleri çıkan ve her yeri yaralı olarak gösterilen Finlandiya’nın, Haziran-Temmuz aylarındaki büyük Sovyet saldırısında yenik düştüğü anlatılmaktadır.⁶⁷ Diğer yandan Türkiye’yi temsilen gösterilen asker ise, A.B.D Başkanı Roosevelt’in biletçi olduğu ve “zafere son biletler” yazılı gişeden biletini alırken gösterilmektedir. 1944 yılıyla savaşın seyri Müttefiklerin lehine dönünce, savaş boyu denge politikasını sürdüren Türkiye’nin Müttefiklerin yanında savaşa girmeye karar verdiği ve biletin alındığı tarihin Almanya ile ilişkilerin kesildiği tarih olması vurgulanmaktadır.⁶⁸ Roosevelt dışında diğer Müttefik lideri; Finlandiya ile savaşın başından beri çatışmada olan Stalin, Finli askerin çıkışında beklemekte piposunu keyifle içmektedir. Savaşın kızıştığı andan beri Türkiye’yi savaşa kendi safında sokmaya çalışan Winston Churchill ise fesli olarak resmedilen Türk askerinin gideceği merdivenin başında beklemekte ve o da sigarasını keyifle içmektedir.

⁶⁷ “The Continuation War Started 70 Years Ago”, Yleisradio Oy, 7 Haziran 2012, https://yle.fi/uutiset/osasto/news/the_continuation_war_started_70_years_ago/5381492 (erişim 30 Nisan 2018).

⁶⁸ Deringil, Selim. “Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşı’nda Türkiye’nin Dış Politikası”. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ekim 2015, s. 251.

Karikatür-38 (The People, 6 Ağustos 1944)

Shilling imzasıyla *The People* gazetesinde 6 Ağustos 1944 yılında yayınlanan bir karikatürde (Karikatür-38) Nazi Almanyası ve Türkiye ile ilişkileri ele alınmıştır. Savaşın başlamasından itibaren bir denge oyunu yürüten İsmet İnönü önderliğindeki Türkiye Cumhuriyeti, başta Britanya Başbakanı Winston Churchill olmak üzere Müttefik liderinin baskılarına rağmen dış politikasından taviz vermemiştir. Ancak savaşın gidişatının açıkça Müttefiklerin lehine dönmesinin ardından Müttefiklerle anlaşıp 2 Ağustos 1944 günü Nazi Almanyası ile diplomatik ilişkilerini kesmesinin ardından yayınlanan bu karikatürde,⁶⁹ Türk bayrağı halısı getiren ve elinde ilişki kesilmesi haberini tutan palyaço kılığındaki Benito Mussolini'nin karşısında Hitler'in kendi bayrağını yediği görülmektedir. Mussolini, tuttuğu Türk bayrağı halısını işaret ederek Hitler'e şöyle demektedir: "Partner, işte çiğnemen için bir başka halı daha". Bu karikatürde İtalya'daki gelişmelerden sonra Mussolini aciz durumda ve İkinci cephe açılmasıyla zor durumda olan Hitler sinirli bir şekilde gösterilmektedir. Ayrıca doğudaki bir kozu olarak düşündüğü Türkiye'nin de Müttefiklerin safına geçmesiyle Hitler'in planlarının altüst olduğu görülmektedir.

⁶⁹ Deringil, Selim. "Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası". İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ekim 2015, s. 251.

Karikatür-39 (Daily Mirror, 23 Ağustos 1944)

“Karikatür-39”da 23 Ağustos 1944 tarihinde *Daily Mirror* gazetesinde bir karikatür görülmektedir. Zec imzalı karikatürde bir masada oturan Nazi lideri Adolf Hitler ve yanındaki kişiler kişiliklerine uygun birer hayvana benzetilmektedir. Hitler’i, kokusundan istenmeyen bir hayvan olan kokarcaya, sağ kolu olan Joseph Goebbels’i propagandalarla halk ile oynamasından yola çıkarak maymuna, Heinrich Himmer’i, sinsi ölüm planları ve yargılama şeklinden dolayı bir yılan, Hermann Göring’i iri yapısı ile birlikte Luftwaffe’nin çöküşünden dolayı üzgün bir su aygırına ve Nazilerin sıradan kişileri de pis ve savunmasız hayvanlar olan farelere benzetilmektedir. Altta yazılan yazı ise şöyledir: Eğer son adama kadar savaşacaksak, birkaç insan bulmaya başlamamız iyi olacak!”. Çizer bu kişileri birer hayvana benzeterek aslında işledikleri insanlık suçlarına vurgu yapmak istemiştir.

time, irrespective of a soldier's personal case. That will not happen this time.

It will be up to every man and woman to make out his or her case for consideration, which, in the case of infantry, means the battalion C.O.

Even then, both officers and men are unlikely to get full release. They will be sent out on the reserve so that they can be recalled in the event of a fresh emergency.

The idea behind this is that conscription will have to continue. Youngsters will still be called up, at any rate until Japan is beaten, to take the place of men who have served years in the Far East. Personally I would much prefer to end conscription and to recruit a voluntary army for the job, paying the men really well and offering them the prospects of promotion and a service career.

IT will be the duty of each commanding officer to draw up his priority roll and men and women will have to apply personally to be on it.

First place on the priority list will go prisoners of war.

ACID DROPS

—BY
STEPHEN

'Going Our Way, Bulgaria—or Waiting for the Wreck?'

Karikatür-40 (Sunday Pictorial, 27 Ağustos 1944)

Stephen imzası ile 27 Ağustos 1944'te *Sunday Pictorial* gazetesinde yayınlanan karikatür (Karikatür-40), savaşın doğu cephesindeki son durumu özetler niteliğindedir. Karikatürde iki tane çift katlı otobüs bulunmaktadır. Biri Stalin'i simgeleyen görevlinin ve içinde Romanya'yı simgeleyen bir Romen askerinin de bulunduğu "Zafer" otobüsü, arkada ise "Durmaksızın Tehlikeye" yazılı her yeri parçalanmış enkaz halinde otobüs gösterilmektedir. Kaldırımında duran ve hangi otobüse binmeye kararsız kalan geleneksel kıyafetleri içerisinde Bulgaristan'ı simgeleyen kişi bulunmakta ve Varşova, Budapeşte, Bükreş ve Berlin seferi yapan "Zafer" otobüsünün görevlisi ona şöyle seslenmektedir: "Bizim yolumuzla mı devam edeceksin yoksa enkazı mı bekleyeceksin, Bulgaristan?"

"Zafer" otobüsünde yazan yerler Sovyetler Birliği'nin ilerlediği ülkeleri nitelemekte ve son durak olarak ise daha büyük harflerle Berlin gösterilmektedir. Romanya'nın o otobüste bulunuyor olması ise 1944 yılında Romanya'nın Müttefik tarafına geçmesini anlatmaktadır. Enkaz olan otobüste ise bir çabayla lastikleri şişiren Adolf Hitler görülmektedir.

that was different.
Or was it? Shall we, when the Four Freedoms have been made secure, feel that they do not apply to the African members of the Empire anyhow, though foreigners in Europe must have their basinful?
Not many people in England realise how parallel our situation is with that of the Romans in the days just before the fall of that great Empire. Cultured, kindly, civilised people sitting in the homeland, deeply concerned about the education of their children and the comfort of themselves and even their territorial neighbours; and a vast, dark sullen wave of ignorance and brutality waiting to overwhelm them all.
Japan has shown us that "a little learning is a dangerous thing."
In this war we have taught Indians, Negroes and the rest to fight with "civilised" weapons. They can drive tanks use artillery and machine-guns pilot aeroplanes in battle. At

AS STEPHEN SEES IT

FRANCO:

"Just change your name again, sir—nobody will know you are here."

Karikatür-41 (Sunday Pictorial, 17 Eylül 1944)

17 Eylül 1944 yılında Stephen imzasıyla *Sunday Pictorial*'da yayınlanan karikatür (Karikatür-41), Nazi Almanyası'nın İspanyol diktatör Franco ile bağıni konu almaktadır. Adolf Hitler ve Goebbels, İspanyol yerel kıyafetlerini giyerek İspanya'ya ve ülkeyi yöneten Franco'nun karşısına iltica için geldikleri resmedilmektedir. Franco, Hitler'e şöyle demektedir: "Sadece isminizi değiştirin, efendim. Böylece kimse burada olduğunuzu bilemeyecek." Karikatür, hem Nazi Almanyası'nın diktatör Franco yönetimindeki İspanya ile olan bağı hem de Hitler'in savaşın gidişatı üzerine ülkesini terk etmesi ihtimali üzerinde durulmaktadır.

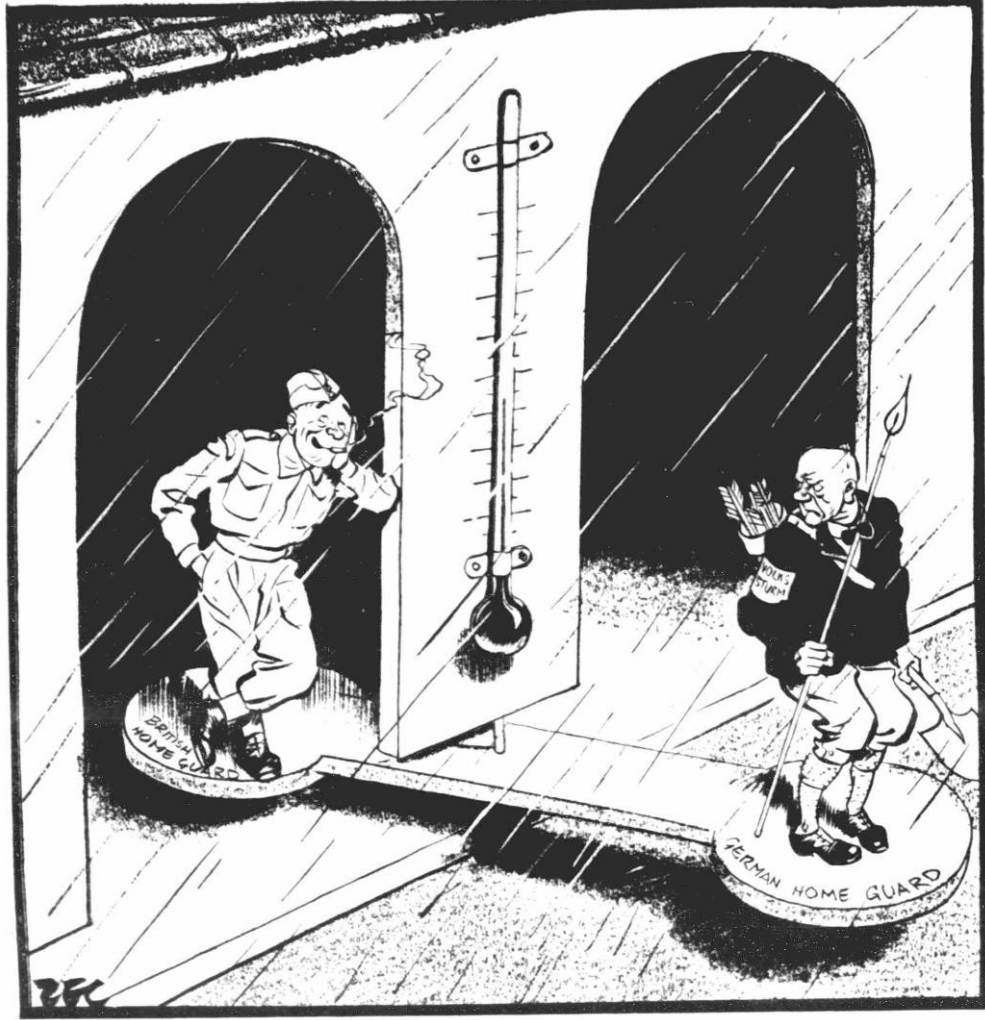
Karikatür-42 (The People, 24 Eylül 1944)

The People gazetesinde 24 Eylül 1944 tarihinde *Shilling* imzasıyla yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-42), Hitler ve generalleri arasındaki uzaklaşmaları göstermektedir. Karikatürde, etrafında sarılı Nazi generalleri ve ayağı bir Nazi sembolü kaya parçasına sarılı şekilde Adolf Hitler, uçurumun kenarında resmedilmektedir. Kayaya ipleri generallerin bağladıkları yüzlerindeki sinsi gülüşten anlaşılmaktadır. Verdiği kararlar ile generallerine sık sık ters düşen Adolf Hitler'e şöyle denilmektedir: "Tabii ki sizin düşmenize izin vermeyeceğiz Führer'im. Ancak bu kayadan kurtulmamız gerektiğine inanıyorum!". Bu karikatür ile kendi generallerinin bile Adolf Hitler'den ve onun yarattığı Nazi Almanyası'ndan kurtulmak istediği gösterilmektedir.

Karikatür-43 (Sunday Pictorial, 15 Ekim 1944)

“Karikatür-43”te, *Stephen* imzasıyla 15 Ekim 1944 yılında *Sunday Pictorial* gazetesinde yayınlanan Hitler’in kaçışını konu alan bir karikatür bulunmaktadır. Bir sokakta İngiliz polislerin kovaladığı hırsız kıyafetlerine bürünmüş olan Adolf Hitler, saklanacağı kapı aramakta ancak İspanya-Portekiz, İsviçre ve İsveç gibi ülkelerin isimleri yazılı kapıların kapalı ve kilitli olduğu ve sadece mitolojik ölüm tanrısı olan Hades’in her zaman açık notuyla kendi kulübünün açık olduğunu ve Hitler’in de oraya gidişi resmedilmektedir. Yanda bulunan yazı ise şöyle demektedir: “Halen açık bir kapı vardır”. Bu karikatür ile Hitler’in artık sığınacağı bir yer kalmadığı ve ölümün kaçınılmaz olacağı vurgulanmaktadır.

"Blimey!—'Ow the weather's changed!"

Karikatür-44 (Daily Mirror, 24 Ekim 1944)

"Karikatür-44"te, *Daily Mirror* gazetesinde 24 Ekim 1944 tarihinde yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Zec imzalı karikatürde, Britanya'nın iç güvenliğini simgeleyen bir asker, Alman iç güvenliğini temsil eden bir Alman Yurt Muhafızı'na gülerken resmedilmektedir. Savaşın başında bu görevi Britanyalıların yaptığı ancak artık şehirlerini hava saldırılarından koruyacak olanın Almanlar olduğu vurgulanmaktadır. Bombaları niteleyerek yağmurlu bir havayı tercih eden çizer, karikatürüne şu başlığı koymuştur: "Vay canına! Hava değişti!"

"Anyway, Fraulein—we know what we're getting for Xmas"

Karikatür-45 (Daily Mirror, 8 Kasım 1944)

Zec imzasıyla 8 Kasım 1944'te *Daily Mirror* gazetesinde yayınlanan karikatür (Karikatür-45), Almanların kendi ülkelerindeki durumlarını ele almaktadır. Karikatürde, yaşlı Alman bir çiftin Nazi sembolü yorganları ile sığınağa girerken gökyüzüne bakıp "Neyse hanım, bu Noel'de ne alacağımızı biliyoruz" demektedir. Yaşlı adamın demek istediği, gökyüzünde de gözüktüğü gibi, Müttefiklerin gündüz-gece hava bombardımanlarıdır.

Karikatür-46 (The People, 19 Kasım 1944)

Shilling imzalı 19 Kasım 1944'te yayınlanan karikatürde (Karikatür-46), doğu cephesinde Sovyetlere karşı savaşan General Rudolf Schmidt, hasta yatağında isyan ederken görülmektedir. Ona bakmaya gelen Doktor Goebbels, ona Alman halkına uyguladığı yalan propaganda haberlerini simgeleyen “zafer propaganda şurubu” vermeye kalkarken sinirlenen Schmidt şöyle demektedir: “Hitler, yok, Göring yok, Tirpitz (Alman savaş gemisi) yok, umut yok. Tanrım, doktor! Ne Kasım ayı ama!”. Bu isyanından artık savaşın psikolojik olarak Nazilerin üst makamları açısından da bittiği, umutların tükendiği mesajı verilmektedir.

What about those who died because you did?

Karikatür-47 (Daily Mirror, 8 Aralık 1944)

“Karikatür-47”de, 8 Aralık 1944 tarihinde *Daily Mirror* gazetesinde Zec imzasıyla yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, ölen milyonlarca Müttefik askerlerin mezarları üzerinde duran ve Alman halkını temsil eden bir adam elinde “Biz sadece Nazi Partisi’ne katıldık çünkü bunu yapmasak öldürülecektik.” Yazılı bir pankart resmedilmektedir. Çizerin bu savunma söylemine sığınan Alman halkına tepkisi karikatürüne attığı başlıktan anlaşılmaktadır: “Bu yaptığınızdan dolayı ölen insanlar ne olacak?”

Karikatür-48 (The People, 31 Aralık 1944)

“Karikatür-48”de, 31 Aralık 1944 yılında *The People* gazetesinde yayınlanan *Shilling* imzalı bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, savaşın halen sürdüğü ve duman çıkarken resmedilen Dünya üzerindeki bulutta, ölüm ve zamanı simgeleyen bir adam ile 1945 yılını ve aynı zamanda Müttefiklere gidecek barışı simgeleyen bir bebek melek gösterilmektedir. Adamın ona parladığını ve Dünya’ya gitmesini söylerken 1945 yılının Müttefikler açısından zafer yılı olacağı vurgulanmak istenmiştir.

2.3 Ocak-Mayıs 1945

Mann took him at length to Warsaw. The chance of escape into Russia was now dim, for the Germans were advancing into the steppes and there was a great battle-zone to cross.

Leonard settled down in Warsaw . . . for two long years. He even got a job, in fact a series of jobs, in some of the many black market factories. They operated for the Germans during the day, but during the night, under shaded lights and behind locked doors, for the Poles.

Life in Warsaw was hard. Food was short, but barter between the Poles kept a closed ring which the Germans could not penetrate. The products of the night factories were exchanged for those of the farmer.

It was a nerve-racking life, fit only for a daring, resource-

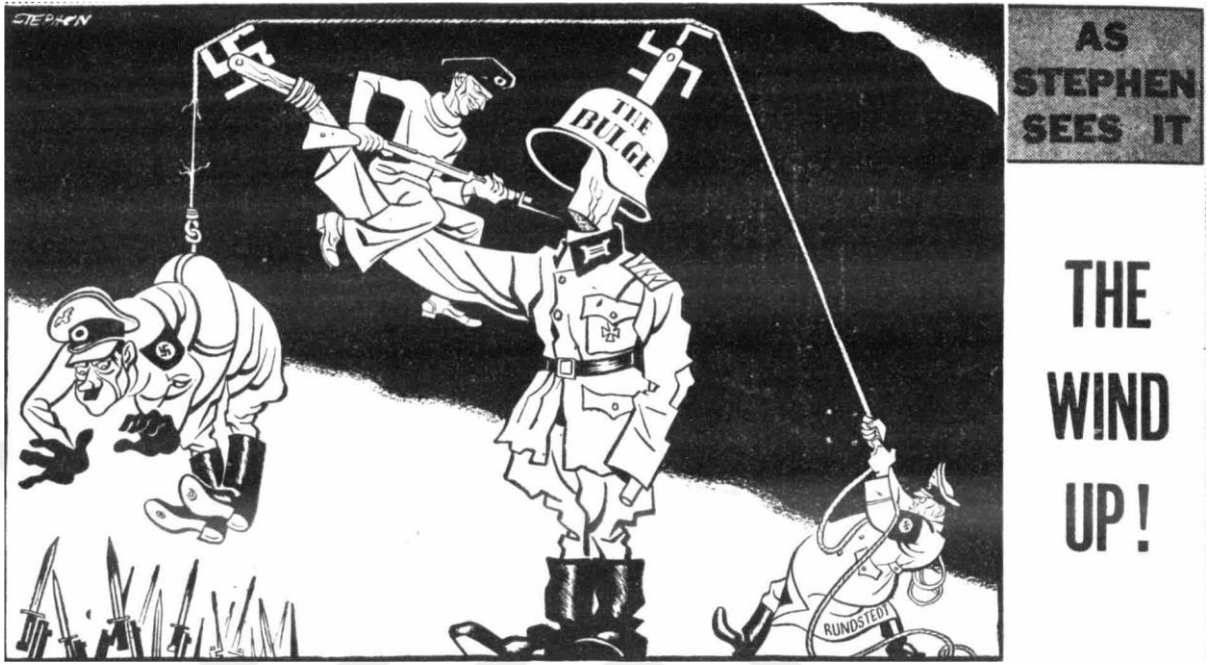
"This must be the Hungarian Rhapsody—Russian version"

Karikatür-49 (Sunday Pictorial, 7 Ocak 1945)

Stephen imzalı 7 Ocak 1945 yılında yayınlanan karikatürde (Karikatür-49), halk kıyafetleriyle dans eden topluluğa çalan orkestrada çellonun başında Joseph Stalin gözükmektedir. Ancak çellonun sapının testere olduğu ve onunla çalmaya çalıştığı çellonun Hitler'in, davulun ise Goebbels ve bir Alman generalin yüzleri ile simgelenmektedir. Dans eden topluluktan biri şunu demektedir: "Bu Macar Rapsodisi'nin Rus versiyonu olması lazım". Bu sözle Sovyetlerin Macaristan sınırlarına girdiğini ve çatışmaların başladığını bu dönemde Macaristan'ın ve Nazilerin kötü durumda olduğu, ünlü Macar piyanist ve besteci Franz Liszt'in dünyaca bilinen "Macar Rapsodisi"nin (Hungarian Rhapsody)⁷⁰ adı geçerek karikatürde Stalin komutasında Sovyetlerin Macaristan'da avantajlı olduğu anlatılmak istenmiştir. Karikatürde Hitler ve yandaşlarının yenilgilerle hırpalanarak zavallı durumuna düştükleri ifade edilmektedir.

⁷⁰ <https://www.britannica.com/biography/Franz-Liszt> (erişim: 28 Nisan 2018).

Karikatür-50 (Sunday Pictorial, 14 Ocak 1945)

Hitler'in son taarruzu olan Bulge Muharebesi'ni ele alan karikatür (Karikatür-50), 14 Ocak 1945 yılında *Stephen* imzasıyla *Sunday Pictorial*'da paylaşıldı. Karikatürde, savaşın Almanya aleyhinde olduğu bu dönemde Hitler ve komutasındaki General Rundstedt'in son hamlesi olan Bulge Muharebesi Nazi kıyafeti giymiş bir kukla olarak gösterilmektedir ve üzerinde Müttefiklerin bu taarruzun başındaki isimlerden Feldmareşal Montgomery, tahta süngüsüyle kuklanın başını kırmaya çalışmaktadır. Bu durum, Müttefikler açısından karşı direnişin zorlu geçtiğini ve Avrupa'daki ilerlemenin duraksadığını göstermektedir. Ayrıca karikatürde, kuklanın üzerindeki iplerle bağlı kaldıraçta, sağ tarafta onu tutan ve çekmeye çalışan bu taarruzun başındaki isim General Rundstedt ve sol tarafta ise, son hamlesini yapmış Adolf Hitler ve hemen altında Müttefiklerin kanlı süngüleri bulunmaktadır. Bu durum savaşın gidişatını değiştirmeyi ummakta olan Hitler'in son çırpınısını anlatmaktadır.⁷¹

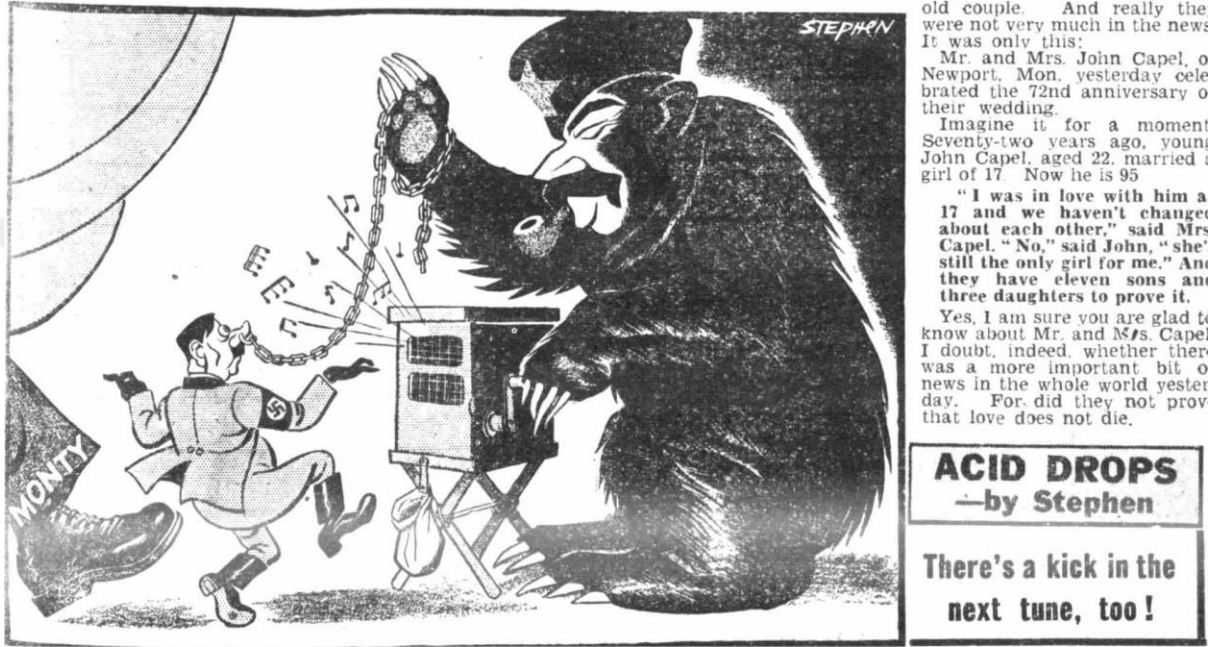
⁷¹ Sommerville, Donald. "Resimli Harp Tarihi: II. Dünya Savaşı", çev: Ali Önsan. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 188-189.

Karikatür-51 (Daily Mirror, 19 Ocak 1945)

“Karikatür-51”de, *Daily Mirror* gazetesinde 19 Ocak 1945 yılında yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Zec imzalı bu karikatür, Sovyetlerin yıllarca beslediği intikamı konu almaktadır. “Kıyametin sesi” başlığını atan çizer, Hitler, Himmler ve Goebbels’in önlerinde dev birisi olarak çizdiği Sovyet askerin etrafında yazdığı yazılar ile Sovyetlerin yıllarca yaşadığı kötü anılarının olduğunu ve haklı bir intikam beslediklerini vurgulamaktadır. Yazılar şöyledir: “Ben, sakat bıraktığınız çocuklarım!”, “Ben, işkence yaptığınız adamlarım!”, “Ben, öldürdüğünüz kadınlarım!”, “Ben, yok ettiğiniz şehirlerim!” ve “Ben, dünyanın gözyaşlarıyım!” Bu cümleler Almanların savaş boyunca işledikleri suçları ifade etmektedir. Çizerin karikatürüne koyduğu başlık ile savaş döneminde pilot olan Kanadalı aktör ve radyo spikeri Lorne Greene’in CBC National News’deki radyo spikerliği görevinde

savaşta ölen askerlerin adlarını kendine has sesiyle duyurmasından dolayı dinleyicilerin ona “The voice of doom” lakabını vermesiyle ona da atıfta bulunmaktadır.⁷²

Karikatür-52 (Sunday Pictorial, 21 Ocak 1945)

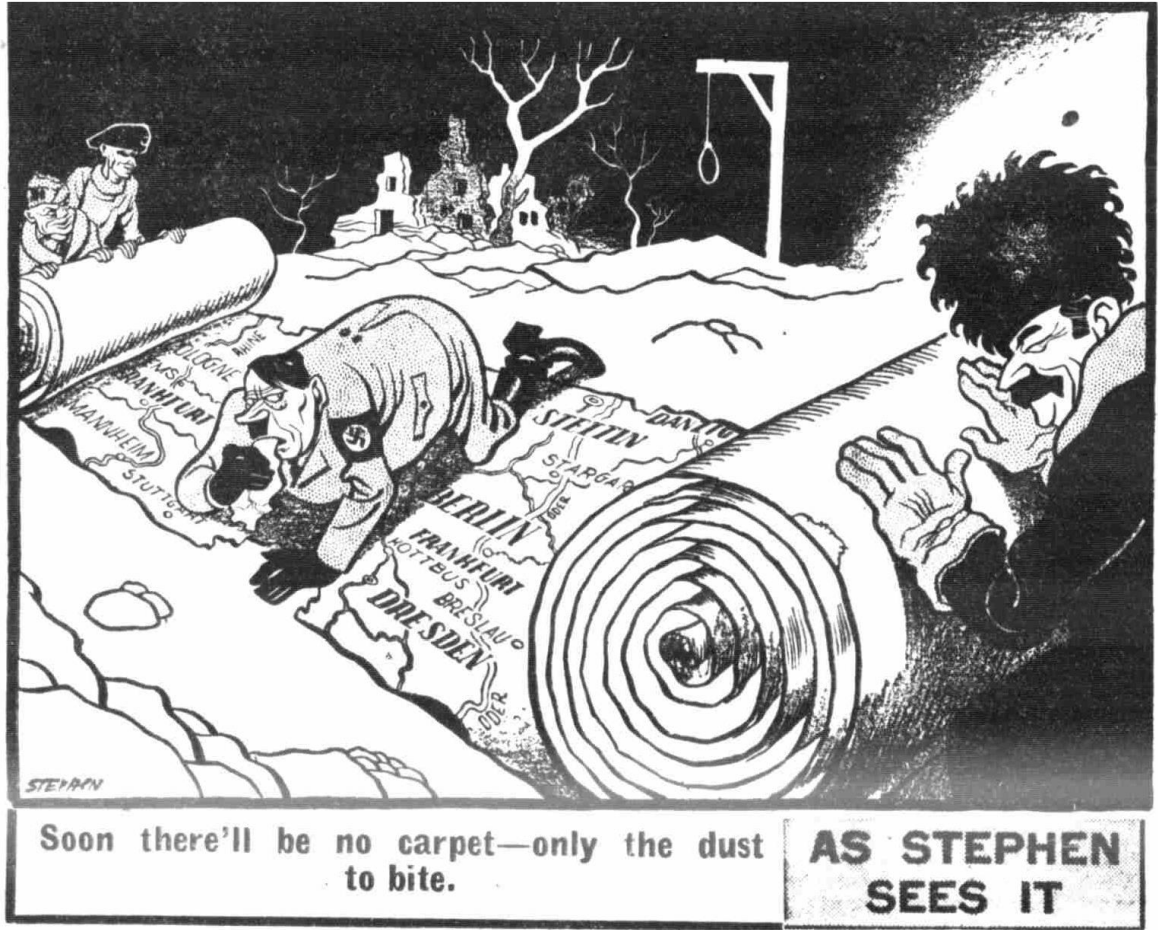
21 Ocak 1945 yılında *Stephen* imzasıyla yayınlanan karikatürde (Karikatür-52), bir ayı dansının tersi gösterilmektedir. Daha önceki karikatürde olduğu gibi ayı figürü Josef Stalin olarak gösterilmektedir. Ancak zincirin ucundaki ve ayının yerine dans eden isim Adolf Hitler'dir. Arkadan bir tekmenin geleceğini gösteren ayakta ise, kısaltmış şekliyle (Monty) Feldmareşal Montgomery bulunmaktadır. Montgomery şunu demektedir: “Bu sefer bir tekme de gelecek”. Karikatürdeki bu durum, doğudan ve batıdan ilerlemelerine devam eden Müttefiklerin karşısında Hitler'in düştüğü durum alaycı bir şekilde gösterilmekte ve acizliğine parmak basılmaktadır.

⁷² <https://www.thefamouspeople.com/profiles/lorne-greene-9269.php> (erişim: 27 Temmuz 2018).

Karikatür-53 (The People, 21 Ocak 1945)

21 Ocak 1945 yılında *Shilling* imzasıyla yayınlanan karikatürde (Karikatür-53), Nazilerin Sovyetlerle Polonya'da yeniden karşılaşmaları ele alınmaktadır. Karikatürde, Sovyet saldırıları yine bir ayı figürü ile Stalin'e benzetilmektedir. Ayı figürlü Stalin'in hızla kovaladığı Adolf Hitler ve Joseph Goebbels ise üzerinde "Polonya" yazılı ve devrilmekte olan Nazi sembollü direğe tutunmaya çalışmaktadır. Hitler'in "yine o adam!" deyişinden savaşın başladığı ve iki sene sonra Sovyetlere savaş açtığı yer olan Polonya'da dört sene sonra yeniden burada karşı karşıya geldikleri ancak bu sefer saldıran tarafın Sovyetler Birliği olduğu gösterilmektedir. Aynı zamanda Hitler ve Goebbels'in sınıksız tutunduğu direğin yani Polonya'nın uçurumun kenarında resmedilmesi ise Sovyetlerin artık Almanya sınırlarına ulaşması için son bir durak ve Hitler'in doğudaki son bir kalesinin kaldığı ifade edilmektedir.

Karikatür-54 (Sunday Pictorial, 4 Şubat 1945)

21 Ocak'ta yayınlanan karikatürdekine benzer bir konuyu ele alan *Stephen*, 4 Şubat'ta bu karikatürü (Karikatür-54) yayınlamıştır. Karikatürde, Avrupa haritası halısına eğilmiş yemeye çalışan Adolf Hitler karşısında, coğrafi terimle batıdan Eisenhower ve Montgomery ve doğudan Stalin halıyı katlayarak sarmaya çalışmaktadır. Tarih itibariyle Hitler'in Almanyası'na yapılan karşı saldırılar bu şekilde gerçekleşmekte ve karikatürde mizahi bir üslupla artık Hitler'in köşeye sıkıştığı anlatılmaktadır. Altta yazılan yazıda ise şöyle demektedir: “Yakında çiğneyecek halı olmayacak, sadece toz toprak olacak”. Çizer, Türkçe’de “ölmek, savaşta öldürülmek ve başarısız olmak” anlamı taşıyan “bite the dust” deyimini de bu yazısında çağrıştırmaktadır. Arka plandaki yıkık binalar ve dar ağacı ise bölgedeki yıkım ve ölümleri ifade etmektedir.

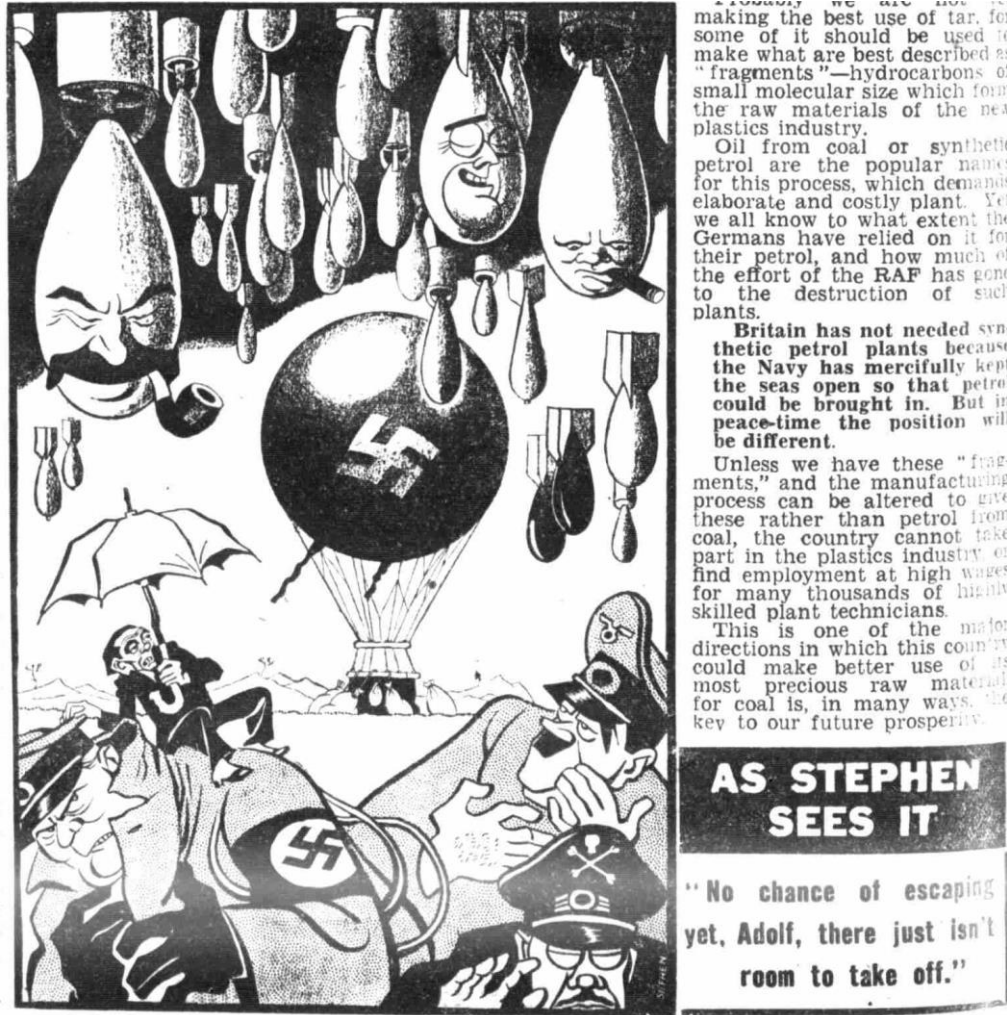
Karikatür-55 (Sunday Pictorial, 11 Şubat 1945)

11 Şubat 1945'te *Stephen* imzasıyla yayınlanan karikatürde (Karikatür-55), bir odada kara kara düşünerek gösterilen Adolf Hitler ve yanında ona "Bakma, Adolf, arkamızda çok garip bazı şeyler oluyor" diyen sağ kolu Goebbels bulunmaktadır. Arkada olanlar ise birkaç Sovyet askerinin zemini kırıp odaya girmesi ve Nazi bayrağını, Hitler'in portresini, kitabını ve planların yazılı olduğunu kâğıtları yakması ve değiştirmesidir. Bu durum Sovyetlerin içten içe artık Berlin'e yanaştığı ve artık her şeyin farklı olduğu ve olacağı izlenimini yansıtmaktadır.

Karikatür-56 (The People, 11 Şubat 1945)

1945 yılından itibaren savaşın gidişatı iyice Müttefiklerin lehine döndüğü içi bu dönemde gazetelerde Nazi generallerinin ülkeden kaçmak istediklerine dair haberler gündeme gelmekteydi. 11 Şubat 1945 yılında *The People* gazetesinde *Shilling* imzasıyla yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-56) de bu konu resmedilmektedir. “Güneye” yazılı bagajları ile aralarında konuşan Nazi generalleri Adolf Hitler’e giden yolu işaret ederek şöyle demektedir: “Eğer aramızdan biri berberlik görevini üstlenirse, halen bir kaçış yolumuzun olduğunu düşünüyorum”. Bu karikatürde, savaşın Almanya için yenilgiye doğru gittiği bu aylarda, esas sorunun ve değiştirilmesi gereken kişinin Adolf Hitler’in kendisi olduğunun artık Nazi generallerince de düşünüldüğü gösterilmektedir.

Karikatür-57 (Sunday Pictorial, 18 Şubat 1945)

Bir önceki haftanın bir benzerini çizen *Stephen*, 18 Şubat'ta yayınladığı bu karikatüründe (Karikatür-57) ise Hitler ve generallerinin üzerine düşen Müttefik liderlerinin yüzlerini taşıyan bombaları göstermektedir. Karikatürde Goebbels'in Nazi hava balonunu işaret ederek şöyle demektedir: "Kaçma şansımız henüz yok, Adolf. Havalanması için hiç yer yok". Bu karikatürde Nazi Almanyası'nın artık sonunun geldiği ve üst makamlarının kaçacak bir yolunun kalmadığı vurgulanmaktadır. Aynı zamanda havadan atılan bir sürü bomba ise Müttefiklerin Alman şehirlerine karşı devam eden hava saldırılarını ifade etmektedir.

THE BOY STOOD ON THE BURNING WRECK

Karikatür-58 (The People, 25 Şubat 1945)

“Karikatür-58”de, *The People* gazetesinde 25 Şubat 1945 tarihinde *Shilling* imzası ile yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Bu karikatürde, denizin orta yerinde yanmakta olan Nazi sembolü şeklindeki bir kaya parçası üzerinde duran bir adam ve denizde “koşulsuz teslimiyet” yazılı bir can simidi görülmektedir. Yarısı suya gömülmüş ve yanmakta olan Nazi sembolü şeklindeki kaya parçası, Müttefiklerce her yerden kuşatılmaya başlanılan ve dünya üzerinden izi silinmekte olan Nazi Almanyası’nı, üzerinde duran adam ise Alman halkını tasvir etmektedir. Ayrıca can simidi de artık savaş gidişatından dolayı Naziler için artık son çözüm olarak gösterilmektedir. Müttefik liderleri ve yetkililerinin Ocak 1943’te Kazablanka ve Şubat 1945’teki Yalta konferanslarında Almanya için koşulsuz teslimiyet istekleri ve kararı bu karikatürde gösterilmektedir.⁷³ Çizer, karikatürün altında yazdığı “The boy stood on the burning wreck” (Türkçe çevirisi ile “yanan enkazın üzerinde duran çocuk”) cümlesini,

⁷³ Sommerville, Donald. “2. Dünya Savaşı – Resimli Harp Tarihi”, çev. Ali Önsan, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2012, s. 244.

nl İngiliz Felicia Dorothea Hemans'in "Casablanca" iirindeki mısralardan esinlenmiştir.⁷⁴ Yanmakta olan Nazi sembollü kaya parçasını da enkaz kelimesiyle nitelemektedir.

Karikatür-59 (The People, 4 Mart 1945)

"Karikatür-59"da, *The People* gazetesinde 4 Mart 1945 tarihinde *Shilling* imzası ile yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, Hitler yine endişe ve sinir şekilde kendi bayrağını yemeye çalışırken, odaya giren yaralı, üstü başı ıslak ve yırtık olan bir askeri ona rapor verirken resmedilmektedir. Ren Nehri'nden gelen asker, Hitler'e şöyle demektedir: "Ren Nehri cephesinde bildiriyorum. Her şey yüzerek güzel gidiyor, Führer'im!". Bu mizahi söz ve çizim ile karikatür, Müttefiklerin Alman savunmasını kırıp Ren Nehri'ni geçtiğini ve Hitler için tehlike çanlarının daha sesli çaldığını göstermektedir.

⁷⁴ Rumens, Carol. "Poem Of The Week: Casabianca By Felicia Dorothea Hemans", The Guardian, 25 Temmuz 2011 ve <https://www.britannica.com/biography/Felicia-Dorothea-Hemans> (erişim: 29 Nisan 2018).

Karikatür-60 (Daily Mirror, 7 Mart 1945)

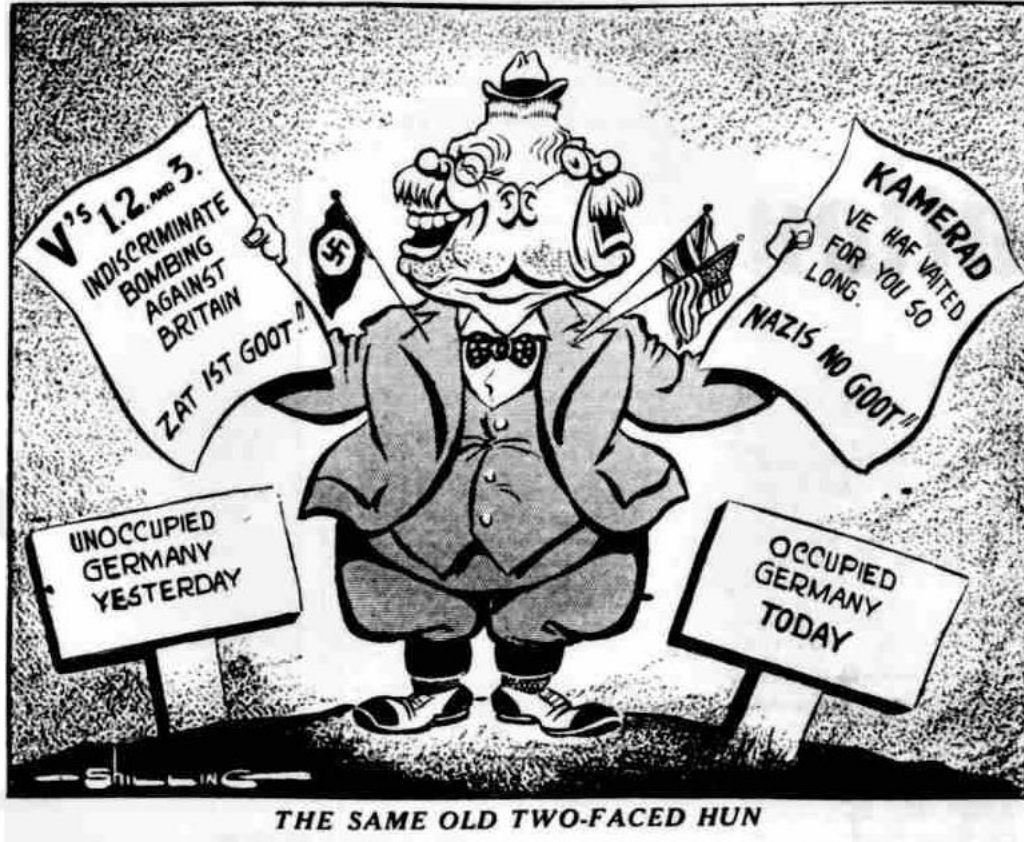
7 Mart 1945 yılında yayınlanan Zec imzalı bu karikatür (Karikatür-60), artık savaşın sonlarına gelindiği bu dönemlerde, Nazi Almanyası'nı saldırgan ve kötü olarak simgeleyerek bir gorile benzetmekte ve onu yerde sarılı tutan sopalar Sovyetler Birliği amblemi olarak resmedilmektedir. Gorilin üstüne çıkmış olan Britanyalı asker gorili tutarken Amerikan askeri ise "Nazi karşı saldırılarını" simgeleyen dişlerini kerpetenle çekmektedir. Bu karikatür ile artık Almany'a'nın karşı saldırı yapamayacak kadar çaresiz kaldığı ve Müttefiklerin her şeyin kontrolünü ele aldığı vurgulanmıştır. Çizerin karikatürün altına koyduğu yazında yer alan "got any gum, chum" sözü, Britanyalı çocukların savaş sürecinde Amerikan askerlerine söylediği popüler bir söz olup, Amerikan besteci ve onbaşı olan Murray Kane'nin "Have Ya Got Any Gum, Chum?" şarkısına ilham olmuştur.⁷⁵ Çizer, bu söze ve şarkıya atıf yaparak, gorilin çiğneyecek dişlerinin sökülmesini çizerek mizahını uygulamaktadır.

⁷⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Have_Ya_Got_Any_Gum,_Chum%3F (erişim: 27 Temmuz 2018).

Karikatür-61 (Daily Mirror, 8 Mart 1945)

8 Mart 1945 yılında *Daily Mirror* gazetesinde yayınlanan karikatürde (Karikatür-61), Alman halkına değinilmiştir. “Reich’da bu sene bahar temizliği daha erken başladı!” yazan Zec imzalı karikatürde, Alman halkını temsil eden iki kişinin evlerindeki Hitler, Nazi Partisi ve Nazilerle bağlantılı her şeyi yaktığı gösterilmektedir. Yakılan şeyler arasında, parti kartı, Hitler’in portresi, “Kavgam” adlı kitabı, Nazi bayrakları ve üniformaları görülmektedir. Çizer, Alman halkının, kendi elleriyle iktidara getirdiği kişi ve partinin kendi ülkeleri başta olmak üzere dünyayı felakete sürüklediğini görmeleri ardından şimdi her şeyi yok ederek onlardan biri olmadığına dair bir telaş içinde uğraştıklarını göstermektedir.

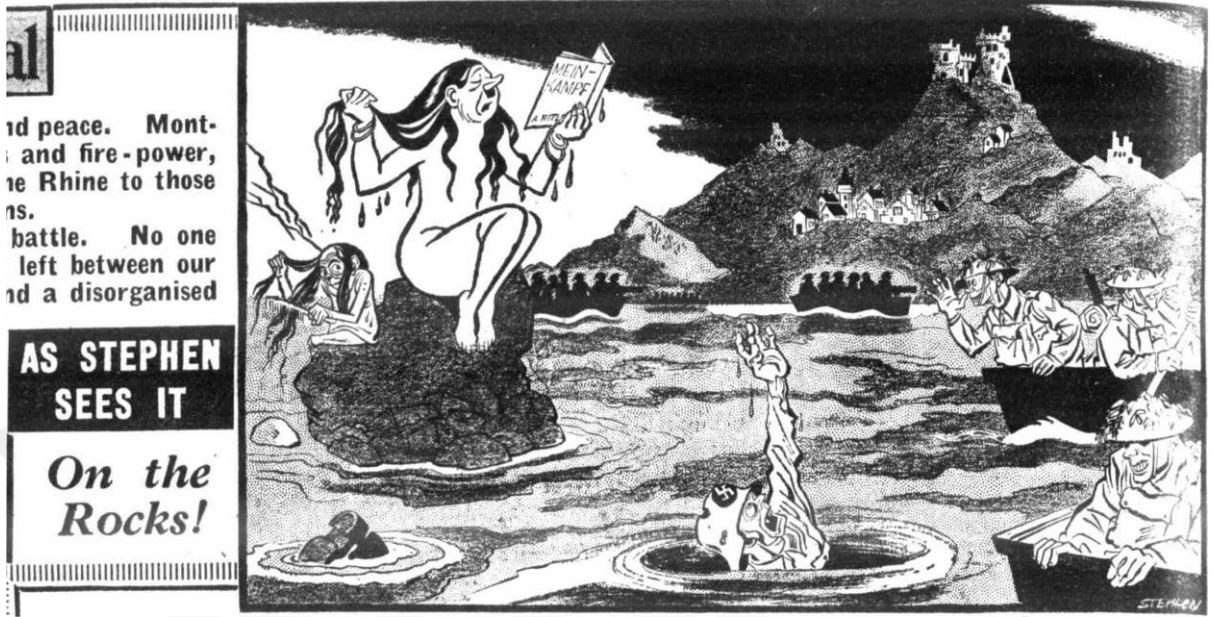

Karikatür-62 (The People, 18 Mart 1945)

18 Mart 1945 tarihinde *The People* gazetesinde *Shilling* imzası ile yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-62), Alman halkının dönem farklılığı ile iki yüzü resmedilmektedir. Alman halkını simgeleyen adamın Naziler döneminde İngiltere'ye atılan roketleri destekleyen tavrı ile Müttefikler hemen hemen tüm ülkeyi yönetimine aldığı günlerde uzun süredir bugünü beklediklerini ve Nazilerin kötü olduğunu söyleyen tavrı tek karede gösterilmektedir. Alman halkının hızlı değişimini vurgulayan karikatürün altına yazılan yazıdaki "Hun" kelimesi, savaş döneminde Britanya ordusu ve medyası arasında Almanlara hitaben kullanılmıştı. Kökü bir önceki yüzyıldan gelen ve Almanlar için kullanılan bu popüler sıfat, Britanyalıları aynı zamanda cesaretlendiren ve güçlendiren bir propaganda eylemiydi.

76

⁷⁶ S. Jowett, Garth ve O'Donnell, Victoria. "Propaganda And Persuasion", 5. Versiyon. A.B.D: Sage, 2012, s. 225-226 ve "The English expressions coined in WWI", 22 Şubat 2014. BBC.

Karikatür-63 (Sunday Pictorial, 25 Mart 1945)

Müttefiklerin Ren Nehri'ni geçtiği bu dönemde, 25 Mart 1945 tarihinde *Sunday Pictorial* gazetesinde Stephen imzasıyla yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-63), Ren Nehri'nde bulunan bir kayalıkta duran Hitler ve Goebbels bir denizkızı olarak gösterilmekte ve Hitler kitleleri etkilediği kendi kitabı “*Kavgam*’ı” okumaktadır. Bu sırada nehirde boğulan Alman askerin yanında Müttefik askerleri kayıklarla geçerken resmedilmektedir. Hitler’in çöküşe geçen kendi yarattığı ideolojisinin artık onu ölüme sürüklediği gösterilmektedir. Yanda bulunan yazı ise Türkçe’de çok kötü durumda anlamına gelen “on the rocks” deyimini ile karikatürdeki Hitler’in acizliğini ve boğulmakta olan Nazi askerlerinin durumunu ifade etmektedir. Ayrıca çizer, Alman halk hikâyesi olan *Lorelei* efsanesin Alman şairi Heinrich Heine’nin adaptasyonunda yer alan, Ren Nehri’nde bir denizkızının güzelliği ve sesi ile yanından geçen denizcilerin dikkatini dağıttığı ve kayalıklara çarparak ölümlerine neden oluşunu,⁷⁷ karikatüründe Hitler ve Alman askerine uygulayarak yansıtmıştır.

⁷⁷ Döing, Laura. “Under the spell of the Lorelei”, Deutsch Welle, 29 Ağustos 2013.
<https://www.dw.com/en/under-the-spell-of-the-lorelei/a-16998872> (erişim: 27 Temmuz 2018).

Last few leaves

Karikatür-64 (Daily Mirror, 29 Mart 1945)

“Karikatür-64”te, *Daily Mirror* gazetesinde 29 Mart 1945’te Zec imzalı bir karikatür bulunmaktadır. Karikatürde, rüzgârda savrulan Adolf Hitler’in kitabı ve kendi sözlerinin yazılı kâğıt parçaları, Nazi bayrağı ve kasketi, baskı ve zulmü simgeleyen sopa, zincir ve kırbaç resmedilmektedir. Burada dünyadan Nazi ideolojisi ve hatırlatacak şeylerin artık uçup gitmesi gerektiği vurgulanmaktadır ve bu yüzden çizer karikatürüne şu başlığı atmıştır: “Son birkaç yaprak”.

Pied Piper—latest version

Karikatür-65 (Daily Mirror, 6 Nisan 1945)

“Fareli Köyün Kavalcısının Son Versiyonu” başlığı ile 6 Nisan 1945 yılında *Daily Mirror* gazetesinde yayınlanan Zec imzalı karikatürde (Karikatür-65), Heinrich Himmler, çocuk masalı olan fareli köyün kavalcısı kılığında, Nazi gençliğine “Hitler için ölme gururu” mısrasıyla şarkı söylemektedir. Nazi gençliği ise mutlulukla Himmler’in arkasından gitmektedir. Alman yönetiminin Avrupa’da, hatta Berlin’de son çatışmaların olacağı Nisan ayında, son ve çaresiz bir hamle olarak Nazi gençliğini bir gerilla savaşının içine sokmaya çalıştığı vurgulanmaktadır.

Karikatür-66 (The People, 15 Nisan 1945)

“Karikatür-66”da, *The People* gazetesinde 15 Nisan 1945 yılında *Shilling* imzası ile yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Nisan ayına gelinmesi ile artık savaşın son çatışmaları meydana gelmektedir. Hitler’in son kozu olarak öne sürdüğü Werewolf akımı, bu karikatürde konu olmaktadır. Dağların eteklerindeki evine uçakla giden Hitler ve yanında gelen sağ kolu Goebbels oldukça keyifli gözükmemektedir. Elinde “Werewolf Savaşı” yazılı kâğıdı tutan Hitler şöyle demektedir: “Her şey artık güzel olacak”. Bu sözü ile karikatürün altına “son ünlü sözler” diye yazan çizer, oldukça anlamlı bir kare ortaya koymaktadır.

Karikatür-67 (Sunday Pictorial, 22 Nisan 1945)

"Karikatür-67"de, Dachau Toplama Kampı'nın, Amerikan kuvvetleri tarafından kurtarılmasından birkaç gün önce, 22 Nisan 1945 yılında *Stephen* imzasıyla bu büyük toplama kampı konu alınarak gazetede yayınlanmıştır. Karikatürde, teller ardında esirler, onlara Hitler'den hediye getiren Nazi subayı ve arkada ise, ölen esirlerin kemikleri arasında duran bir Nazi celladı bulunmaktadır. Hitler'in 20 Nisan'daki yaş gününe atıf yaparak onlara şarap getiren Nazi subayı, esirlere bu hediyenin yeni bir umut getirmesi için Hitler tarafından onlara yollandığını söylemektedir. Mizah bulundurmasa da bu karikatürde Nazi kamplarının korkunç yüzü ortaya dökülerek acımasızlığın nasıl uç noktalara tırmadığı çizgilerle canlandırılmıştır.

"Funny echoes you get here comrade"

Karikatür-68 (Daily Mirror, 24 Nisan 1945)

"Karikatür-68"de, *Daily Mirror* gazetesinde 24 Nisan 1945 yılında Zec imzasıyla bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, yıkık dökük Berlin'de keyifle dolaşan iki Sovyet askeri resmedilmektedir. Bir ses dalgası gibi güldükleri dört sene evvel bu şehirde yükselen konuşulan sözler de karikatür üzerinde yer verilmiş. Bunlar arasında "Moskova bizim olacak", "Rusya'nın işi bitti!", "Stalingrad asla düşmeyecek, asla korku yok" gibi sözler bulunmaktadır. Tam tersi olması ile birlikte, şu an Berlin'de son çatışmaların olduğu ve sokaklarında keyifle ve intikam havasıyla dolaşanların Sovyet askerleri olduğu gösterilmektedir.

"Thank heavens I'm only a spectator!"

Karikatür-69 (Daily Mirror, 26 Nisan 1945)

26 Nisan 1945 tarihinde *Daily Mirror* gazetesinde Zec imzasıyla yayınlanan bu karikatür (Karikatür-69), İtalyan diktatör Benito Mussolini'yi ele almaktadır. Karikatürde, balkonunda Nazi Almanyası'nın çöküşünü izlerken "Şükürler olsun, ben sadece izleyiciyim" diyen Mussolini'nin üzerine doğru, "Alexander'ın İtalya Saldırısı" yazılı bir kara parçasının düşmesi resmedilmektedir. Ölümü bu yayımdan üç gün sonra olacak olan Faşist liderin, Müttefiklerin saldırılarından kaçamayacağı vurgulanmaktadır.

"Here you are—don't lose it again"

Karikatür-70 (Daily Mirror, 8 Mayıs 1945)

8 Mayıs'ta *Daily Mirror*'da Zec imzalı yayınlanan bu karikatür (Karikatür-70), tüm Avrupa'ya bir mesaj niteliğindedir. Almanya'nın teslimiyeti sonrası Avrupa'da savaşın bittiği tarih olarak kabul edilen 8 Mayıs'ta yayınlanan bu karikatürde, yıkık dökük bir yerde yaralı bir askerin okuyucuya "Avrupa'da zafer ve barışı" simgeleyen zeytin dalı vermektedir ve şöyle demektedir: "İşte al! Bir daha da kaybetme". Çizer bu sözü ile savaşlarla yorgun Avrupa'yı yeniden uyararak barışın korunması gerektiğini vurgulamaktadır.

Karikatür-71 (Sunday Pictorial, 13 Mayıs 1945)

Avrupa'daki savaşın bitmesinin ardından, gözlerin Pasifik'e çevrildiği bu dönemde, *Stephen* imzalı olarak 13 Mayıs 1945'te yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-71), Nazi canavarı olarak nitelendirilmiş ölü bir goril üzerinde konuşan Rus ve Amerikan/Britanyalı askerler, karşı kıyıda üzerinde Japonya yazan bir deniz canavarını işaret ederek şöyle demektedir: "Ne dersin Ivan? Birlikte yapacağımız işi görüyor musun?". Bu çerçeve ve söz ile gözlerin İkinci Dünya Savaşı'ndaki diğer bir tehdit olan Japonlara çevrildiği ve Müttefiklerin birlikte hareketi sürdüreceği vurgulanmak istenmiştir. *Ivan* ismi ise İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler için kullanılan genel bir ifadeydi.⁷⁸

⁷⁸ [https://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_\(name\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_(name)) (erişim: 27 Temmuz 2018).

Karikatür-72 (Daily Mirror, 15 Mayıs 1945)

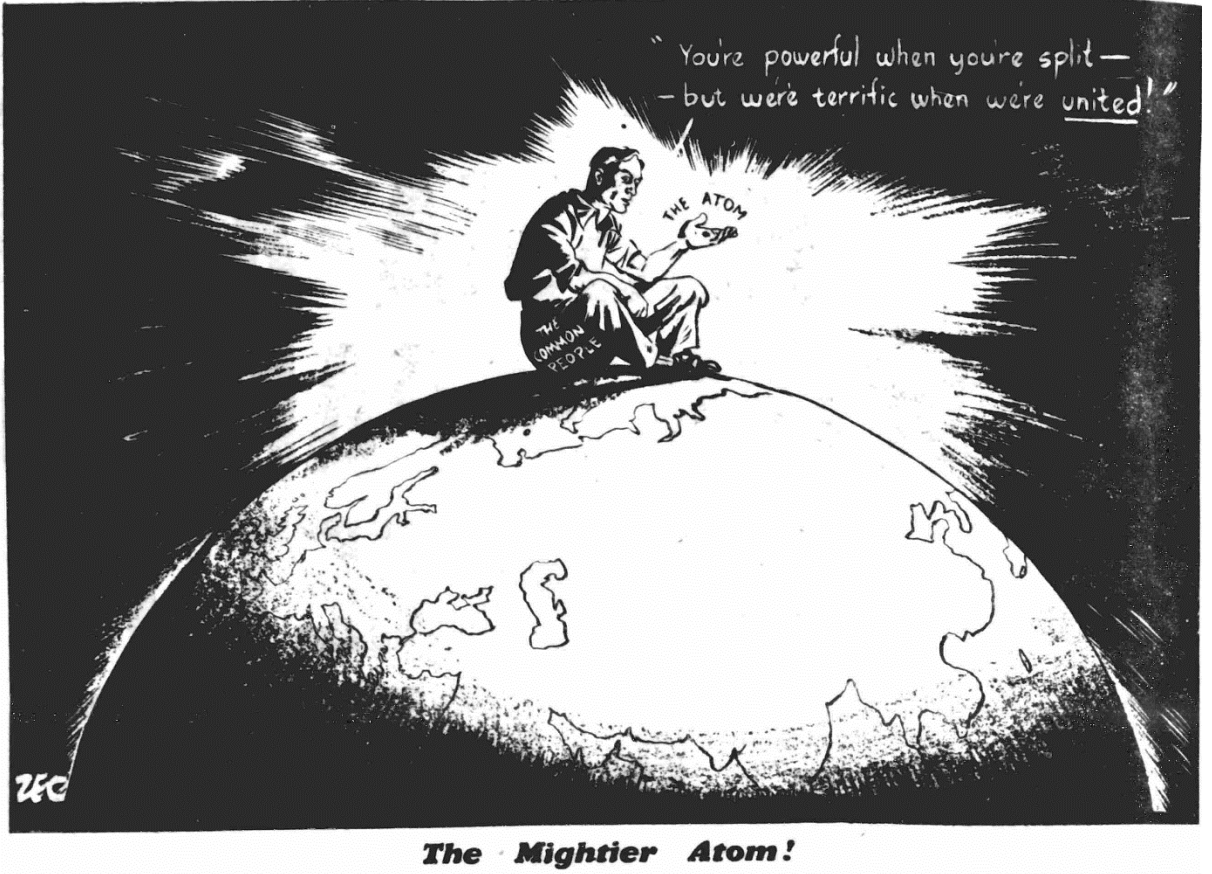
“Karikatür-72”de, *Daily Mirror*’da 15 Mayıs 1945 yılında Zec imzasıyla yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, Nazi sembolü futbol formasına bürünmüş, bir eli kanlı, diğer elinde ise bir kuru kafa tutan Nazi generali Heinz Guderian ve arkasındaki kalede ise Belsen, Dachau ve diğer toplama kamplarında yaşanan kâbusu anlatan iplerle asılmış insanlar resmedilmektedir. Guderian, kanlı elini kaldırarak şöyle demektedir: “Savaş, el sıkıştığın ve iki tarafın da iyi şanslar dilediği bir futbol maçına benzer.”. Bu karikatür ile çizer, işledikleri savaş suçlarıyla eli kanlı Nazi generallerine hitaben, savaşı da niteleyerek “Kendini kandırma. Savaş bitti, kaybedilmedi” diyerek biten bir savaşın ardından yapılan her insanlık dışı olayların normal karşılanmayacağı ve kazanan taraf olarak yapılanların hesabının sorulacağı anlatılmaktadır.

2.4 Haziran-Aralık 1945

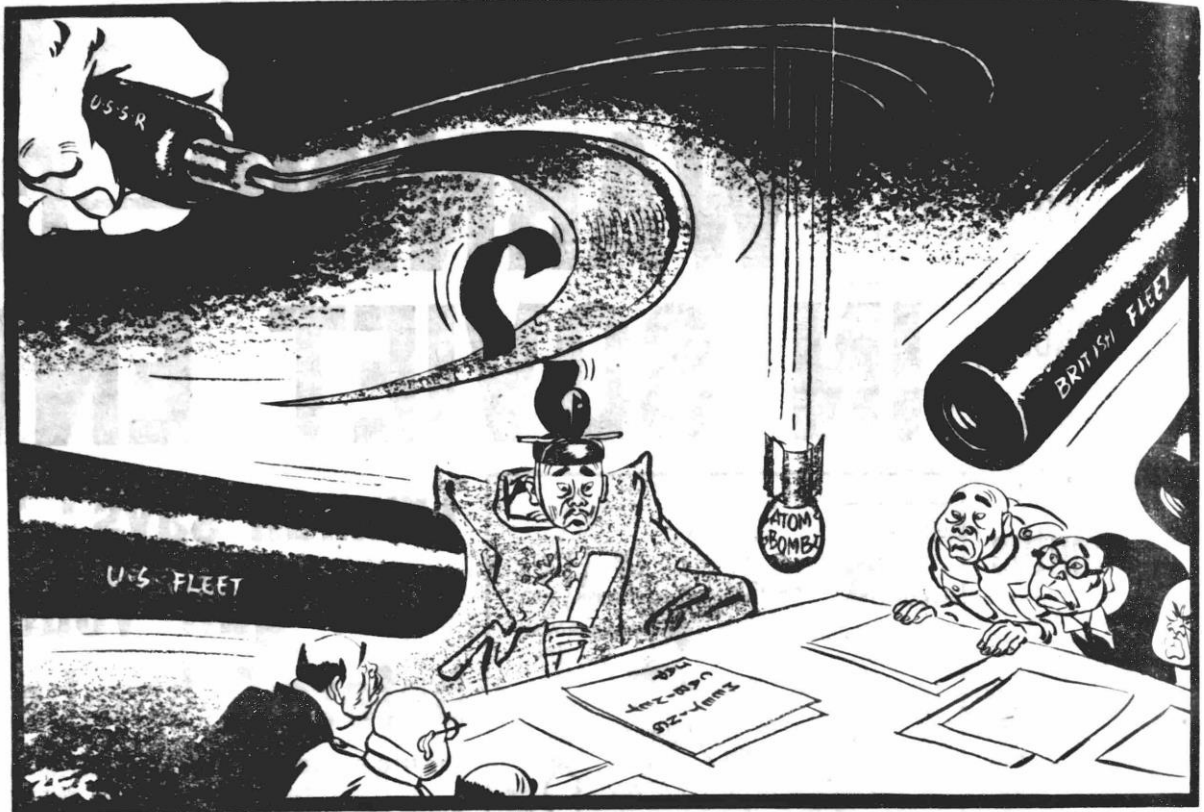
Karikatür-73 (Daily Mirror, 24 Temmuz 1945)

24 Temmuz 1945 yılında *Daily Mirror* gazetesinde Zec imzasıyla yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-73), kendilerini kurtardıkları Müttefik liderlerini alkışlayarak tebrik eden halka seslenen Britanyalı asker, arkadaki "Nazi esir kamplarında ölen ve sakat kalanların çığlık ve figanlarını" işaret ederek şöyle demektedir: "Hepiniz alkışlamayı bir süre keserseniz, bir şeyler duyacaksınız!" Yaşanan insanlık suçuna yeniden değinen çizer, oradaki halkın sevinç yerine bu olaya saygı göstermesi ve savaşın bitmesine rağmen yaşanan insanlık dışı olayların bir daha yaşanmaması için bilinmesi ve unutulmaması gerektiğini vurgulamıştır.

Karikatür-74 (Daily Mirror, 9 Ağustos 1945)

“Karikatür-74”de, 9 Ağustos 1945 tarihinde *Daily Mirror*’da yayınlan bir karikatür görülmektedir. Zec imzalı bu karikatürde, üç gün önce Japonya’nın Hiroşima şehrine atılan atom bombasını konu almaktadır. Halkı temsil eden bir adam dünya üzerinde otururken elinde parlayan “atomu” tutarak şöyle demektedir: “Bölünce güçlüsün ama birleşince çok müthiş oldun”. Atom gücünün tüm dünyada yarattığı geniş etki çizerin de konusu olmuştur.

“Any Hon. questions?”

Karikatür-75 (Daily Mirror, 10 Ağustos 1945)

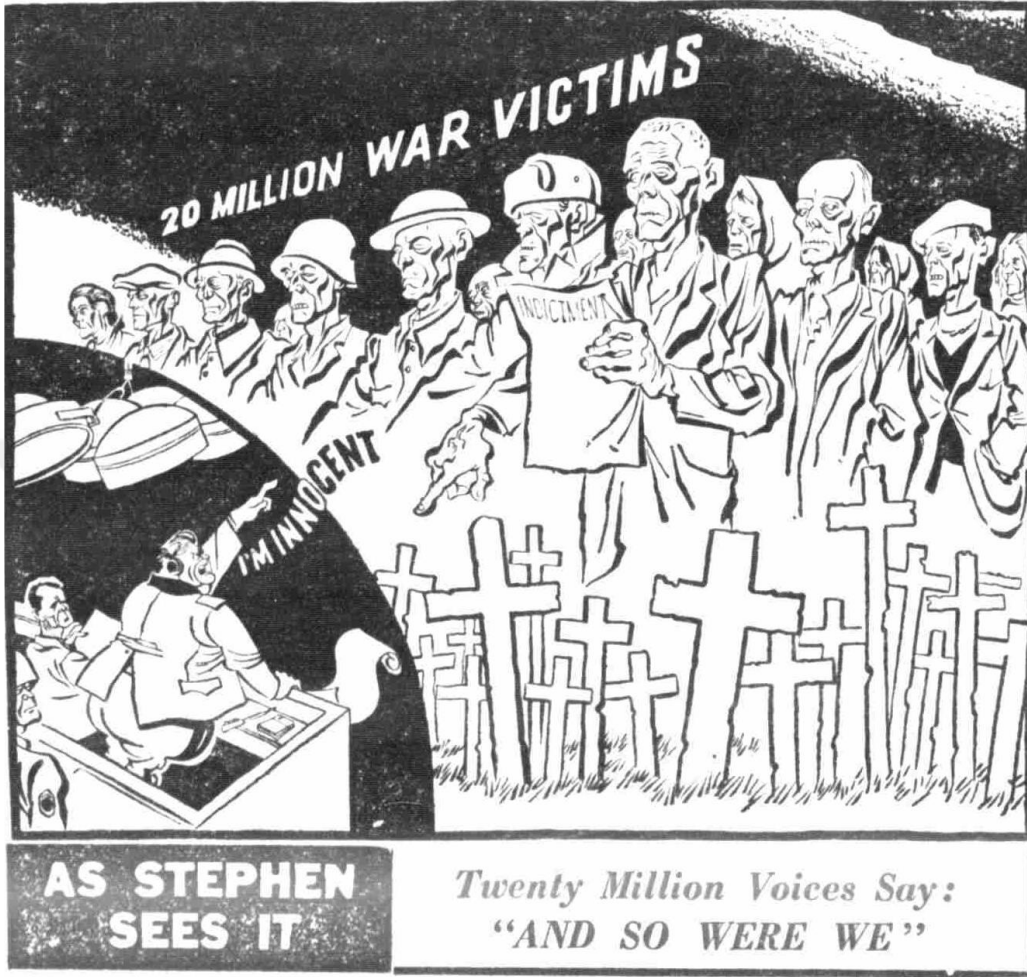
“Karikatür-75”de *Daily Mirror* gazetesinde 10 Ağustos 1945 yılında Zec imzasıyla yayınlanan bir karikatür görülmektedir. Karikatürde, Japon İmparatoru, Japon yetkililer, masada otururken yanlarında beliren ve baskı altında olduklarını niteleyen Amerikan ve Britanya Filoları silahları, Sovyetler Birliği’nin orağı ve ABD’nin attığı atom bombası masaya doğru düşerken resmedilmektedir. Çizer, Japonya’nın her yerden köşeye sıkıştığını ve artık teslim olacağını anlatmaktadır. Altta yazan “Başka onurlu soru var mı?” yazısında yer alan “Hon.” Kelimesi İngilizce’deki “honourable” (onurlu) kelimesinin kısaltması olarak yazılmıştır ve Japonlara hitaben kullanılmıştır.

“Thank you for light in the darkest hours”

Karikatür-76 (Daily Mirror, 16 Ağustos 1945)

Tüm dünyada savaşın bitmesinin ardından 16 Ağustos 1945 yılında *Daily Mirror* gazetesinde Zec imzasıyla yayınlanan karikatür (Karikatür-76), savaş dönemindeki Britanya Başbakanı olan Winston Churchill’e bir teşekkür niteliğindedir. Karikatürde, “zafer şafağı” altında Britanya halkından iki kişi, bir dolunay şeklindeki Winston Churchill’e kendi sözüyle karşılık vererek şöyle demektedir: “En karanlık saatlerde bir ışık olduğunuz için teşekkürler”. Çizer, savaşın en zor dönemleri ve zafere giden yolda önderlik yapan ülkenin savaş dönemindeki Başbakanı’na bu şekilde minnettarlığını göstermektedir.

Karikatür-77 (Sunday Pictorial, 25 Kasım 1945)

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından başlayan yargılanma sürecini ele alınan ve 25 Kasım 1945 tarihinde *Stephen* imzasıyla yayınlanan bu karikatürde (Karikatür-77) suçlu olan Nazi generallerinin "Ben masumum" diye haykırması ve karşında sivil ve askerlerden oluşan 20 milyon savaş kurbanının ruhları gösterilmektedir. Ruhlar tek bir ağızdan generale şöyle cevap vermektedir: "Biz de öyleydik". Bu karikatür yine mizahı barındırmadan gerçekleri acı bir şekilde anlatmaktadır.

3. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Mayıs ve Ağustos 1945 tarihinde silahların, bombaların sustuğu İkinci Dünya Savaşı, insanlık tarihinin en karanlık sayfalarında yerini almıştır. Savaşı en çok hisseden ülkelerden biri olan Britanya, gazete yazarları, savaş muhabirleri ve karikatüristleri ile bu zor zamanları halkına aktarmaya çalıştı. Bu çalışmada, Britanya basınının Londra gazetelerinden, *The People*, *Daily Mirror* ve *Sunday Pictorial*'ın savaşın son iki yılı olan 1944 ve 1945 yıllarındaki yayınlanan sayılarında yer alan karikatürler incelenmiştir.

İsmi geçen gazeteler üzerine yapılan bu çalışma sonucunda, sadece *Sunday Pictorial*, *The People* ve *Daily Mirror* gazetelerindeki savaşla ilgili karikatürler değerlendirilmiştir. *Zec*, *Shilling* ve *Stephen* imzalı karikatürler kronolojik sıraya konup 1944-1945 yıllarının birinci ve ikinci yarıları olmak üzere dört bölüm oluşturuldu. 1944 yılının ilk yarısında karikatürler ağırlıklı olarak doğudaki Sovyet saldırılarını ve bir önceki yıldan başlayan İtalyan Cephesi'ni konu almaktaydı. Bunların yanı sıra yılın ikinci yarısında yaşanacak Fransa'daki çıkarmaya yönelik beklentileri içeriyordu. 1944 yılının ikinci yarısından itibaren Normandiya Çıkarması ile hızla artan zafer sesleri karikatürlere yansımıştır. Sık sık mizaha başvuran çizerlerin, ağırlıklı olarak Adolf Hitler ve hemen hemen her karikatürde yanında görülen Nazi Propaganda Başkanı ve Hitler'in en güvendiği adamı olan Joseph Goebbels hedefleri olmuştur. 1945 yılına gelindiğinde artık savaşın gidişatı iyice Müttefiklerin lehine gelişmekteydi. Avrupa'da zaferin geleceği yılın ilk yarısındaki süreçte çizerler genel olarak Nazileri aciz durumda gösteren ve eleştiren karikatürler çizmişlerdir. Buna ek olarak bu süreçte ilk kez tanıklık ettikleri Nazi toplama kamplarına da özel olarak değinmişlerdir. 1945'in ikinci yarısında ise Japonya'nın teslimiyetiyle dünya genelinde savaşın bitimi ve yarattığı yıkım ana konu olmuştur.

Savaşın gidişatının 1944 yılından itibaren Müttefiklerin lehine gelişmesiyle çizerler önceki yıllara ve olaylara yönelik karşılaştırmalar ve atıflar yapmıştır. İlk bölümde "Karikatür-1", 1943 yılını yenilgilerle geçiren Hitler'in, 1944 yılına girerken daha çok yenilgiye tanık olacağı mesajı verirken, "Karikatür-16" ise 1941 yılına atıf yaparak Hitler'in Rusya seferine giderkenki haliyle 1944 yılında Berlin'e doğru yenilgilerle kaçmakta olan Hitler görülmektedir. "Karikatür-19"da 1944 yılındaki Paskalya Bayramı'nı gören Hitler'in,

doğu cephesinde Sovyet saldırısı altında kalan Balkan devletlerinin zayıflamasıyla doğuda oluşacak olan Sovyet ilerleyişi nedeniyle, Hitler'in bir sene sonrasını göremeyeceği tahmini ifade edilmektedir. Karşılaştırma konulu karikatürler arasında ikinci bölümde "Karikatür-33" ve "Karikatür-44" bulunmaktadır. "Karikatür-33"te Dunkirk ve Normandiya'daki 1940-1944 kıyaslaması yapılırken, "Karikatür-44"te yine aynı yıllarda bu kez Londra ve Berlin kıyaslaması yapılmaktadır. Her iki karikatürde de savaşın gidişatının değişmesiyle ortaya çıkan son durum gösterilmektedir. Zaman içinde gelişen olayların, tarafların konumlarını da değiştirmesi gözler önüne serilmektedir.

Ayının, Rusya ile özleştirilmesinden dolayı savaş döneminde Sovyetler Birliği veya sadece Stalin bir ayı figürü ile çizilmekte ve genellikle Hitler'i kovalarken görülmektedir. Bunun nedeni ise doğudaki hızlı Sovyet ilerlemesidir. Sovyet saldırılarını sık sık ele alan çizerler, bu saldırıları genellikle Hitler üzerinden mizahi bir üslupla anlatmaktadır.

1944 yılının ilk yarısında yer alan "Karikatür-5, 7, 8", 'de Hitler ile İspanyol Diktatör Franco'nun arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Müttefiklerin güney Avrupa'dan gelebilecek bir tehlikeyi ve bir desteği göze almak istemediğinden dolayı İspanya'ya yaptırım uyguladığını anlatan karikatürler halkı mizahi yol ile bilgilendirmekteydi.

Adolf Hitler'in çizildiği karikatürlerde genellikle sağ kolu ve Nazi Propaganda Başkanı Doktor Joseph Goebbels de görülmekteydi. Sık sık cüce gibi çizilen Goebbels, Hitler'in yanında halka yalan propaganda yaparken resmedilmekteydi. "Karikatür-10, 11, 31 ve 36"da ise Goebbels, Alman halkına bire bir yalan haberler söylerken resmedilmektedir. Goebbels halkın iradesini yüksek tutan hitap yeteneğini savaş dönemi boyunca her zaman kullanmış ve işlerin kötü ilerlemesine rağmen bu duruma devam etmesi çizerlerin alay konusu olmuştur. Çizerlerin düşmanın en etkili isimleri olarak kabul ettiği Hitler'i ve en güvendiği adamlarından Goebbels'i alaycı bir şekilde işlemeleri muhtemelen İngiliz halkının moralini yüksek tutma amacını taşımaktaydı.

"Karikatür-38, 54 ve 59"da Adolf Hitler halı yerken resmedilmiştir. 1944'ün ikinci yarısında ve 1945'in ilk yarısında yaşanan olaylar sonrasında Hitler'in öfkeli ve endişeli olduğu bu yüzden bu davranışı yaptığı görülmektedir. Bununla ek olarak, Amerikan gazeteci

ve savaş muhabiri olan William Lawrence Shirer'in 1941 yılında yayınladığı kitabı "Berlin Diary" adlı kitabında yer alan Hitler'in halı yiyen birisi olduğuna dair anısının⁷⁹ Britanyalı karikatüristlere ilham verdiği düşünülmektedir.

Avrupa'daki savaşın sonuna yaklaşıldığı 1945 yılının ilk yarısında çizerler, karikatürlerinde Alman halkını da konu almıştır. Bazıları eleştiri konulu olurken bazıları ise Almanları aciz durumda çizerek Almanya'da geline son durumu gözler önüne sermektedir. Çizerlerin, sadece Hitler ve yanındaki üst makamlara değil, onları iktidara getiren Alman halkına karşı da öfkeli olduğu düşünülmektedir. Nazilerle ilgili tüm her şeyin yok edilmesini gösteren karikatürler ("Karikatür-61, 64 ve 64") buna örnek durumundadır.

Avrupa'daki savaşa karşı karikatürlerde uzak doğuda yaşananlar az yer bulmuştur. Buna rağmen "Karikatür-6"da Japonlara karşı nefret ve öfkeye, "Karikatür-9"da ise Japon askerlerini küçümsemeye yönelik konular ele alınmıştır. Tarihte ilk kez denenmiş nükleer silah olan ABD'nin Japonya'ya attığı atom bombalarıydı. "Karikatür-74"te bu konuya değinilmiş ve o şaşkınlık yansıtılmıştır.

Britanya halkının tek vücut olarak mücadele ettiğini gösteren "Karikatür-34"te atılan bombalardan dolayı hem halkın hem de ülkelerinden uzakta savaşan Britanyalı askerlerin moralleri yüksek tutulmak istenmiştir. Halkı birlikte mücadeleye iten ve öncü olan Winston Churchill'e bir vefa karikatürü de "Karikatür-76"da görülmektedir.

Mizahın olmadığı, insanlık dışı zulmü göstermek istenilen karikatürler de bulunmaktadır. "Karikatür-67 ve 72"de görüldüğü üzere, Nazi zulmünün açıkça ortaya çıkmasının ardından çizerler, Nazilerin bu korkunç uygulamalarını okuyucuya gösterip vurgulamak istemişlerdir. Benzeri bir durum kendi cephelerinde yaşanmadığından dolayı bu zulüm şaşkınlıkla ve öfkeyle açık bir şekilde aktarılmıştır.

İngiliz çizerler, halka ulaşırken yine halkın içinden kültür birikimi de kullanarak güncel olayları hiciv sanatı ile birleştirmiştir. Deyim, ninni, halk hikâyeleri ve dönemin

⁷⁹ Shirer, William L. "Berlin Diary: The Journal of a Foreign Correspondent 1939-1941". New York: Alfred A. Knopf, 1941, s. 137. (Yazarın Dresden kentinde bulunduğu zamanda Hitler'i endişeli bir şekilde gördüğü ve oradakilerin ona Hitler'in endişeli olduğunda kendisini yere atıp halının kenarını çiğnediğini anlatmasına dair anısını aktarmaktadır.

şarkılarından yararlanarak karikatürlerinde konu aldıkları olayları anlatmaya çalışırken okuyucuya aynı zamanda mizahi ve düşündürücü mesajlar da vermişlerdir.

Halka karşı mesaj içerikli, hem mizahın dolu olduğu hem de okuyucuyu düşündürebilen karikatürler barından bu üç gazetenin birbirine ait benzer tarafları bulunmaktadır. Üç gazetede de yayınladığı karikatürlerinde kronolojik olarak 1944-1945 yılları arasında hemen hemen her olaya değinmiştir. Cephelerden, şehirlerden, kişi ve toplumsal olaylara kadar her şeye tek tek değinen karikatürler, savaşı gazetelerden takip eden Britanya halkına etkili bir görsel basın aracı olmuştur.

Altı sene sürmüş bu savaşın son iki senesinin de tarih sayfalarında önemi oldukça büyüktür. Olaylar zinciriyle hızla başlayan bu küresel savaş, yine birçok olayın birbirini tetiklemesiyle hızla bitmiştir. Başka bir ülkeden kendi askerlerini tahliye eden ve başına bombalar yağarken ülkelerini savunan bir halkın, aynı düşmanla savaşan diğer halklara göre daha farklı olduğunu savunmakla birlikte İngiliz basınının Britanya'nın içinde bulunduğu savaş, yaşadığı tüm duygularla sürdürüp ayrıntılı ve başarılı bir şekilde dikkat çekici çizgilerle halkına ulaştırdığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Gazeteler:

Daily Herald, 1944-1945

Daily Mirror, 1944-1945

The Illustrated London News, 1944-1945

The People, 1944-1945

The Sphere, 1944-1945

The Sunday Pictorial, 1944-1945

Kitaplar:

BEEVOR, Antony. *“Berlin’in Düşüşü, 1945”*, çev: Nurettin Elhüseyni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Ocak 2015.

BEEVOR, Antony. *“Stalingrad”*, çev: Nurettin Elhüseyni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Ocak 2014.

BURUMA, Ian. *“Sıfır Yılı: 1945’in Tarihi”*, çev: Nurettin Elhüseyni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Nisan 2015.

CHANDER, Malcolm ve WRIGHT, John. *“Modern World History”*, Second Edition. Oxford: Heinemann. 2001.

CROFTON, Ian. *“50 Events You Really Need To Know: World History”*. Londra: Quercus, 2011.

DERİNGİL, Selim. *“Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşı’nda Türkiye’nin Dış Politikası”*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ekim 2015.

HART, Basil Liddell. *“İkinci Dünya Savaşı”*, çev: Kerim Bağnaçık. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Mart 2016.

HIRST, John. *“Kısa Avrupa Tarihi”*, 2. Baskı, çev: Mihriban Doğan. İstanbul: Say Yayınları.2013.

MURRAY, Williamson. *“Strategy For Defeat: The Luftwaffe 1933-1945”*. Maxwell Air Force Base, AL: Air University Press, Ocak 1983.

S. JOWETT, Garth ve O’DONNELL, Victoria. *“Propaganda And Persuasion”*, 5. Versiyon. A.B.D: Sage, 2012.

SOMMERVILLE, Donald. *“2. Dünya Savaşı – Resimli Harp Tarihi”*, çev: Ali Önsan. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.

TEMPLE, Mick. *"The British Press"*, İngiltere: Open University Press. 2008.

SHIRER, William L. *"Berlin Diary: The Journal of a Foreign Correspondent 1939-1941"*. New York: Alfred A. Knopf, 1941.

Makaleler:

DÖİNG, Laura. *"Under the spell of the Lorelei"*, Deutsch Welle, 29 Ağustos 2013.

KEMNITZ, Thomas Milton. *"The Cartoon As A Historical Source"*, The Journal of Interdisciplinary History, Cilt: 4, Sayı: 1, The Historian and the Arts, (Yaz, 1973), Massachusetts: The MIT Press.

MCWILLIAMS, Brendan. *"Listening Cuckoo"*, The Irish Times, 20 Nisan 1998.

PACE, Eric. *"Sir Arthur Byrant, British Pilot And Historian"*, The New York Times Archives, 1985.

RUMENS, Carol. *"Poem Of The Week: Casabianca By Felicia Dorothea Hemans"*, The Guardian. 25 Temmuz 2011.

SOY, H. Bayram. *"II. Abdülhamid Dönemi Karikatürlerinde Osmanlı-Alman Yakışmalarının Yansımaları"*, Bochum, Almanya, 27-30 Kasım 2014.

"The English expressions coined in WWI", BBC. 22 Şubat 2014.

"The Continuation War Started 70 Years Ago", Yleisradio Oy, 7 Haziran 2012.

İnternet Kaynakları:

<http://spartacus-educational.com/SSbryant.htm> (erişim: 26 Nisan 2018)

<https://web.archive.org/web/20081017121139/http://www.ici.com/History> (erişim: 26 Ocak 2018)

<https://www.biography.com/people/jfc-fuller-36936> (erişim: 27 Nisan 2018)

<https://www.britannica.com/biography/Felicia-Dorothea-Hemans> (erişim: 29 Nisan 2018)

<https://www.britannica.com/biography/Franz-Liszt> (erişim: 28 Nisan 2018)

<https://www.britannica.com/biography/J-F-C-Fuller> (erişim: 27 Nisan 2018)

<https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/titles/illustrated-london-news> (erişim: 25 Ocak 2018)

<https://www.variety.org.uk/photos/former-chief-barkers/rex-north> (erişim: 27 Nisan 2018)

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b36aafaaa5b44.25468938 (erişim: 30 Haziran 2018)

<https://www.irishtimes.com/news/listening-for-the-cuckoo-1.143830> (erişim: 27 Temmuz 2018)

https://en.wikipedia.org/wiki/Rock-a-bye_Baby (erişim: 27 Temmuz 2018)

<https://www.thefamouspeople.com/profiles/lorne-greene-9269.php> (erişim: 27 Temmuz 2018).

https://en.wikipedia.org/wiki/Have_Ya_Got_Any_Gum,_Chum%3F (erişim: 27 Temmuz 2018).

<https://www.dw.com/en/under-the-spell-of-the-lorelei/a-16998872> (erişim: 27 Temmuz 2018).

[https://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_\(name\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_(name)) (erişim: 27 Temmuz 2018).

EKLER

EK 1: Etik Kurul Muafiyet Formu

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 27/7/2018

Tez Başlığı: İNGİLİZ GAZETELERİNDE YAYINLANAN KARİKATÜRLERİN PERSPEKTİFİNDEN İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1944-1945)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: MERT EFEKAN

Öğrenci No: N14223562

Anabilim Dalı: TARİH

Programı: TARİH

Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora

27.7.2018

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

UYGUNDUR.

Dr. Öğr. Üyesi Serhat KÜÇÜK

Telefon: 0-312-2976860

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF HISTORY**

Date: 27/7/2018

Thesis Title: World War II on Perspective of Caricatures That Published In English Newspapers (1944-1945)

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: MERT EFEKAN
Student No: N14223562
Department: HISTORY
Program: HISTORY
Status: ☒ MA ☐ Ph.D. ☐ Combined MA/ Ph.D.

27.7.2018

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

APPROVED.

Assistant Prof. Dr. Serhat KÜÇÜK

EK 2: Orijinallik Raporu

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tarih: 27/7/2018

Tez Başlığı / Konusu: İNGİLİZ GAZETELERİNDE YAYINLANAN KARİKATÜRLERİN PERSPEKTİFİNDEN
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1944-1945)

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 113 sayfalık kısmına ilişkin, 27/7/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 6 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç/dâhil
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: MERT EFEKAN

Öğrenci No: N14223562

Anabilim Dalı: TARİH

Programı: TARİH

Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

27. 7. 2018

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Dr. Öğr. Üyesi Serhat KÜÇÜK

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THESIS/DISSERTATION ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF HISTORY**

Date: 27/7/2018

Thesis Title / Topic: World War II on Perspective of Caricatures That Published In English Newspapers (1944-1945)

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options stated below on 27/7/2018 for the total of 113 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 6 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: MERT EFEKAN

Student No: N14223562

Department: HISTORY

Program: HISTORY

Status: ☒ Masters ☐ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

27.7.2018

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Assistant Prof. Dr. Serhat KÜÇÜK

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Mert Efekan
Doğum Yeri ve Tarihi : Lefkoşa, K.K.T.C, 11 Ağustos 1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Doğu Akdeniz Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü (2010-2015)
Yüksek Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü (2015- ...)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Fransızca
Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

Stajlar : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi (Temmuz-Ağustos 2013)
Projeler : E-devlet Projesi (Temmuz-Ekim 2017)
Çalıştığı Kurumlar : -

İletişim

E-Posta Adresi : mefekan@hotmail.com

Tarih : 27 Temmuz 2018

